

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ตามทัศนะของครูที่ผ่านการอบรมบัญชี ค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี มีดังนี้

การศึกษาพิเศษและการเรียนร่วม

การศึกษาพิเศษเป็นการศึกษาที่จัดให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่างๆ อาจจะแยกประเภทหรือไม่ก็ได้ ส่วนการเรียนร่วมเป็นการศึกษาเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความบกพร่องเรียนร่วมกับเด็กปกติ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึงเอกสารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษและการเรียนร่วมตามลำดับดังนี้

ความหมายของการศึกษาพิเศษ

ศรียา นิยมธรรม (2546 : 3) การศึกษาพิเศษ(Special Education) หมายถึงการให้การศึกษแก่ผู้เรียนเป็นพิเศษทั้งโดยวิธีการสอน การจัดดำเนินการวิธีการสอน และการให้บริการ ทั้งนี้เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ด้อยโอกาส และขาดความเสมอภาคในการได้รับสิทธิตามที่รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับให้แก่เด็กในวัยเรียนโดยทั่วไปซึ่งสาเหตุแห่งความด้อยโอกาสนั้นเป็นผลมาจากสภาพความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญาอารมณ์นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปัญญาเลิศซึ่งเป็นเด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงกว่าเด็กปกติ

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 13-14) การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาที่จัดสำหรับเด็กปัญญาเลิศเด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย (และสุขภาพ) เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์/พฤติกรรม เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ และเด็กพิการซ้ำซ้อน ซึ่งเด็กเหล่านี้ไม่อาจได้รับประโยชน์เต็มที่ จากการศึกษาที่จัดให้เด็กปกติ ดังนั้นการศึกษาพิเศษจึงแตกต่างไปจากการศึกษาสำหรับเด็กปกติ ในด้านที่เกี่ยวกับวิธีสอน ขบวนการเนื้อหาวิชา (หลักสูตร) เครื่องมือ และอุปกรณ์การสอนที่จำเป็น การศึกษาพิเศษควรจัดให้สนองความต้องการ และความสามารถของแต่ละบุคคล เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความ

แตกต่างกันมาก ดังนั้นการจัดการศึกษาประเภทนี้ จึงควรตอบสนองความต้องการ และความสามารถ

วาริ ธีระจิตร (2545 : 1) ให้จำกัดความของการศึกษาพิเศษว่า การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาทั้งด้านการเรียนการสอน และบริการที่จัดให้แก่เด็กพิเศษที่มีความบกพร่องด้านต่างๆ ได้แก่ เด็กปัญญาอ่อน เด็กพิการทางกาย และสุขภาพ เด็กพิการทางตา หู เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์และสังคม และเด็กที่มีปัญหาทางการพูดรวมทั้งเด็กปัญญาเลิศ ให้ได้รับความรู้เพิ่มในส่วนที่ขาดไป ตัดทอนความรู้ที่ไม่จำเป็น

วรรณรัตน์ ชนพรชัยทิพย์ (2548 : 11) หมายถึง การจัดการศึกษาที่จัดสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ทางสายตา ทางร่างกาย ทางอารมณ์/พฤติกรรม ทางการเรียนรู้ ทางภาษา/การพูด ทางสังคม และพิการซ้ำซ้อน ซึ่งเด็กเหล่านี้ไม่สามารถรับการศึกษาที่เท่าเทียมกับเด็กปกติ

กล่าวโดยสรุปการศึกษาพิเศษ หมายถึง การจัดการศึกษาที่มีการจัดรูปแบบเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งต้องจัดให้เหมาะสมกับความบกพร่องทางด้านต่างๆ แก่บุคคลนั้น ไม่ว่าจะเป็นบกพร่องทางการได้ยิน ทางสายตา ทางร่างกาย ทางอารมณ์ พฤติกรรม ทางการเรียนรู้ ทางภาษา หรือการพูด ทางสังคม และพิการซ้ำซ้อน

ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษดังนี้

ดารณี ศักดิ์ศิริผล (2545 : 53) กล่าวว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ (Children with Special Needs) หมายถึง เด็กที่ไม่อาจพัฒนาความสามารถได้เท่าที่ควร จากการเรียนการสอนตามปกติทั้งนี้ เนื่องจากสภาพความบกพร่อง หรือความแตกต่างทางร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ และรวมถึงเด็กที่มีความสามารถพิเศษอีกด้วย

ส่วนวาริ ธีระจิตร (2545 : 3) เด็กพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีลักษณะทางกายภาพ หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากสภาพปกติทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ หรือสังคมซึ่งความเบี่ยงเบนนี้รุนแรงถึงขั้นกระทบกระเทือน ต่อพัฒนาการด้านต่างๆของเด็ก เด็กพิเศษจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดบริการทางแพทย์ และการศึกษาพิเศษ เพื่อเด็กเหล่านี้ได้สามารถพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ไปในทางที่ดีใกล้เคียงปกติได้เต็มกำลังความสามารถของแต่ละบุคคล

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก (2546 : 19) ให้ความหมายว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เนื่องจากความพิการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ รวมถึงเด็กที่มีสติปัญญาสูงกว่าเด็กปกติ

อำพรณ รัตโนสถ (2546 : 6) กล่าวถึงความหมายว่า เด็กที่มีความต้องการการบริการ หรือความช่วยเหลือที่จำเป็นบางอย่างแตกต่างไปจากเด็กปกติ เนื่องจากเด็กมีความบกพร่องบางอย่างเช่นบกพร่องทางด้านร่างกาย พฤติกรรม อารมณ์ หรือสติปัญญา ซึ่งควร หรือจำเป็นต้องได้รับบริการพิเศษจากแพทย์ การศึกษา บำบัด หรือฟื้นฟูสมรรถภาพเฉพาะด้าน เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการใกล้เคียงกับเด็กปกติในวัยเดียวกัน

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความต้องการเป็นพิเศษทางการศึกษาตามการจำแนกของกระทรวงศึกษาธิการทั้ง 9 ประเภท เนื่องจากสภาพบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ได้แก่ เด็กที่มีความพิการ หรือมีความบกพร่องทางการเห็น บกพร่องทางการได้ยิน บกพร่องทางสติปัญญา บกพร่องทางร่างกาย มีปัญหาการเรียนรู้อย่างรุนแรง บกพร่องทางการพูดและภาษา มีปัญหาทางพฤติกรรม หรืออารมณ์ บุคคลออทิสติก และบุคคลพิการซ้อน

ประเภทและลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

นักวิชาการหลายท่านจำแนกประเภทและลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้หลายท่าน ดังนี้

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 11-18) และคณะอนุกรรมการคัดเลือกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 27-29) ได้แบ่งประเภทของเด็กพิเศษไว้ 9 ประเภท มีส่วนที่เหมือนกัน 8 ประเภท ดังนี้

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท อาจแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1.1 คนตาบอด หมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นมากจนต้องใช้อักษรเบรลล์หรือวิธีการฟังเทปหรือแผ่นเสียงหรือผลการตรวจวัดความชัดของสายตาคือเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 หรือ 20 ส่วน (20/200) ลงมาจากถึงตาบอดสนิท (คนตาบอด)

1.2 คนเห็นเลือนราง หมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่ขยายใหญ่ได้ หรือต้องใช้แว่นขยายอ่าน หากตรวจวัดความชัดของสายตา เมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับระหว่าง 6 ส่วน 18 หรือ 20 ส่วน 70(20/70) ถึง 6 ส่วน 60(6/60) หรือ 20 ส่วน 200 (20/200) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา

2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับหูตึงน้อยถึงระดับหูหนวก อาจแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

2.1 คนหูหนวก หมายถึง ผู้ที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยินไม่ว่าจะใส่ หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม โดยทั่วไปคนหูหนวกจะเริ่มได้ยินเสียงดังมากกว่า 90 เดซิเบล (เดซิเบลเป็นหน่วยวัดความดังของเสียง)

2.2 คนหูตึง หมายถึง ผู้ที่มีการได้ยินเหลืออยู่พอเพียงที่จะรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยิน โดยทั่วไปจะใช้เครื่องช่วยฟัง เด็กหูตึงจะเริ่มได้ยินเสียงระหว่าง 26 เดซิเบล -90 เดซิเบล ซึ่งแบ่งเป็น 4 ระดับ ดังต่อไปนี้

2.2.1 ตึงเล็กน้อย (26-40 เดซิเบล)

2.2.2 ตึงปานกลาง (41-55 เดซิเบล)

2.2.3 ตึงมาก (56-70 เดซิเบล)

2.2.4 ตึงรุนแรง (71-90 เดซิเบล)

3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง คนที่มีพัฒนาการช้ากว่าคนปกติทั่วไป เมื่อวัดสติปัญญา โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานแล้ว มีสติปัญญาค่าต่ำกว่าบุคคลปกติ และความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ปกติอย่างน้อย 2 ทักษะ หรือมากกว่าเช่น ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะทางสังคม ทักษะการใช้สาธารณสมบัติ การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน การควบคุมตนเอง สุขอนามัย และความปลอดภัย การเรียนวิชาการ เพื่อชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่างและการทำงาน ซึ่งลักษณะความบกพร่องทางสติปัญญาจะแสดงอาการก่อนอายุ 8 ปี อาจแบ่งความบกพร่องของสติปัญญา 4 ระดับดังนี้

3.1 บกพร่องระดับเล็กน้อย ระดับเชาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ 50-70

3.2 บกพร่องระดับปานกลาง ระดับเชาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ 35-49

3.3 บกพร่องระดับรุนแรง ระดับเชาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ 20-34

3.4 บกพร่องระดับรุนแรงมาก ระดับเชาว์ปัญญา (IQ) ประมาณต่ำกว่า 20

4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ หมายถึง คนที่มีอวัยวะไม่สมบูรณ์ อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนขาดหายไป กระดูกและกล้ามเนื้อพิการ เจ็บป่วยเรื้อรัง รุนแรง มีความพิการของระบบประสาท มีความลำบากในการเคลื่อนไหวซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาศึกษาในสภาพปกติ ทั้งนี้ไม่รวมคนที่มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัส ซึ่งได้แก่ ตาบอด หูหนวก อาจแบ่งได้เป็นประเภทดังนี้

4.1 โรคของระบบประสาท เช่น ซีรีบรัล พัลซี (Cerebral Palsy) หรือโรคอัมพาตเนื่องจากสมองพิการ โรคลมชัก มัลติเพิล สเคลอโรซิส (Multiple Sclerosis)

4.2 โรคระบบกล้ามเนื้อและกระดูก เช่น ข้ออักเสบ เท้าปุก โรคกระดูกอ่อน โรคอัมพาต กล้ามเนื้อลีบ หรือมัสติลาวั ดิสโทรฟี (Muscular Dystrophy) กระดูกสันหลังคด

4.3 การไม่สมประกอบมาแต่กำเนิด เช่น โรคคีริชชะ โตสไปนาบีฟิดา (Spina Bifida) แขนขาด้วนแต่กำเนิด เดี่ยวแกระ

4.4 สภาพความพิการ และความบกพร่องทางสุขภาพอื่น ได้แก่

4.4.1 สภาพความพิการ อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุ และโรคติดต่อเช่น ไข้ไหม้แขนขาขาด โรคโปลิโอ โรคเยื่อสมองอักเสบจากเชื้อไวรัส และอันตรายจากการคลอด

4.4.2 ความบกพร่องทางสุขภาพ เช่น หอบ หืด โรคหัวใจ วัณโรค ปอดอักเสบ

5. บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หมายถึง คนที่มีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในกระบวนการพื้นฐานทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับความเข้าใจ หรือการใช้ภาษาซึ่งจะมีผลทำให้มีปัญหาในการฟัง การพูด การคิด การอ่าน การเขียน การสะกดหรือการคิดคำนวณ รวมทั้งสภาพความบกพร่องในการรับรู้ สมองได้รับบาดเจ็บ การปฏิบัติงานของสมองสูญเสียไป ทั้งนี้ไม่รวมคนที่มีปัญหาในการเรียน เนื่องจากสภาพบกพร่องทางการเห็น ทางการได้ยิน การเคลื่อนไหว ปัญญาอ่อน ปัญหาทางอารมณ์ หรือความด้อยโอกาส เนื่องจากสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมหรือเศรษฐกิจ

6. บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ หมายถึง คนที่แสดงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเด็กปกติทั่วไป ซึ่งไม่สามารถเรียนรู้ ขาดสัมพันธภาพกับเพื่อนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กในวัยเดียวกัน มีความเก็บกดทางอารมณ์โดยแสดงออกทางร่างกายและปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่เป็นที่ยอมรับทางสังคมและวัฒนธรรม

7. บุคคลออทิสติก หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษาและการสื่อความหมาย พฤติกรรมทางอารมณ์และจินตนาการ ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากการทำงานในหน้าที่บางส่วนของสมองที่ผิดปกติไป และความผิดปกตินี้พบได้ก่อนวัย 30 เดือน

ลักษณะของบุคคลออทิสติก สรุปได้ดังนี้

7.1 มีความบกพร่องทางปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น ไม่มองสบตาบุคคลอื่น ไม่มีการแสดงออกทางสีหน้า กริยาหรือท่าทาง เล่นกับเพื่อนไม่เป็น ไม่สนใจที่จะทำงานร่วมกับใคร

7.2 มีความบกพร่องด้านการสื่อสาร ทั้งด้านการใช้ภาษาพูด ความเข้าใจภาษา ซึ่งมีความบกพร่องหลายระดับ ตั้งแต่ไม่สามารถพูดจาสื่อความหมายได้เลย หรือบางคนพูดได้แต่ไม่สนทนาโต้ตอบกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจ บางคนพูดแบบเสียงสะท้อน หรือพูดเลียนแบบทบทวนคำพูด บางคนจะพูดซ้ำแต่ในเรื่องที่ตนเองสนใจ มีการใช้สรรพนามสลับที่ ระดับเสียงพูดอาจมีความผิดปกติ บางคนพูดในระดับเสียงเดียวกัน บางคนพูดเพื่อเจ้อเรื่อยเปื่อย

7.3 มีความบกพร่องด้านพฤติกรรมและอารมณ์ บางคนมีพฤติกรรมซ้ำๆ ผิดปกติ เช่น เล่นมือ โบกมือไปมา หรือหมุนตัวไปรอบๆเดินเขย่งปลายเท้า ทำทางเดินงุ่มง่ามยึดติด ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง การแสดงออกทางอารมณ์ไม่เหมาะสมกับวัย บางคนร้องไห้หรือหัวเราะโดยไม่มีเหตุผล บางคนมีอารมณ์ก้าวร้าวรุนแรง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

7.4 มีความบกพร่องด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัส การใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ การรับรู้ทางการเห็น การตอบสนองต่อการฟัง การสัมผัส การรับกลิ่นและรสโดยมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล บางคนชอบมองแสง บางคนตอบสนองต่อเสียงผิดปกติรับเสียงบางเสียงไม่ได้ ด้านการสัมผัสกลิ่นและรส บางคนตอบสนองช้า หรือไว หรือแปลกกว่าปกติ เช่น ดมเล่น

7.5 มีความบกพร่องด้านการใช้อวัยวะต่างๆอย่างประสานสัมพันธ์การใช้ส่วนต่างๆของร่างกาย รวมทั้งการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อลำเนื้อมัดใหญ่ และมัดเล็กมีความบกพร่อง บางคนเคลื่อนไหวขุ่มง่ามผิดปกติ ไม่คล่องแคล่ว ท่าทางเดินหรือวิ่งแปลกการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กในการหยิบจับไม่ประสานกัน

7.6 มีความบกพร่องด้านการจินตนาการ ไม่สามารถแยกเรื่องจริง เรื่องสมมติ หรือไม่สามารถประยุกต์วิธีการจากเหตุการณ์หนึ่งไปอีกเหตุการณ์หนึ่งได้ ไม่เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ สมมติไม่เป็น จักระบบความคิด ลำดับความสำคัญก่อนหลัง คิดจินตนาการจากภาษาได้ยาก ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียน

7.7 มีความบกพร่องด้านสมาธิ มีความสนใจที่สั้น วอกแวกง่าย

8. บุคคลพิการซ้อน หมายถึง คนที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน เช่น คนปัญญาอ่อนที่สูญเสียการได้ยิน เป็นต้น

สำหรับประเภทที่ 9 นั้น คณะอนุกรรมการคัดเลือกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 29) กำหนดเป็น

บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา หมายถึง คนที่มีความบกพร่องในเรื่องการออกเสียงพูดที่ไม่ใช่สาเหตุของการสูญเสียได้ยิน เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะการพูดผิดปกติ หรือคนที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจ และหรือการใช้ภาษาพูดการเขียน และหรือระบบสัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบของภาษาเนื้อหาของภาษาและหน้าที่ของภาษา

ขณะที่สำนักงานนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 17) ได้จัดความผิดปกติเกี่ยวกับความเข้าใจ หรือการใช้ภาษา และการพูดรวมอยู่ในประเภทเด็กที่มีปัญหาการเรียนรู้อยู่ และจัดแยกความบกพร่องด้านสมาธิ และความสนใจเป็นเด็กพิเศษประเภทที่ 9 คือ

เด็กสมาธิสั้น หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติด้านความสนใจและพฤติกรรมอยู่ไม่สุขมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับอายุ หรือระดับการพัฒนาการในเรื่องของการขาดสมาธิ ความหุนหันพลันแล่น ยับยั้งตัวเองไม่ค่อยได้ อาจมีอาการชุกชกผิดปกติ หรือมีลักษณะเชิงซ้ำ สงบเงียบโดยจะปรากฏอาการให้เห็นก่อนอายุ 7 ปี

จากแนวความคิดของนักวิชาการที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะแยกตามลักษณะอาการความผิดปกติ และตามวัตถุประสงค์ของการแยก

ประเภท เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงประโยชน์ในการจัดการศึกษา และการใช้ชีวิต ร่วมกับคนปกติในสังคม ซึ่งได้แก่ เด็กที่มีความพิการ หรือมีความบกพร่องทางการเห็น บกพร่องทางการได้ยิน บกพร่องทางร่างกาย มีปัญหาทางการเรียนรู้ บกพร่องทางการพูด และภาษา มีปัญหาทางพฤติกรรม หรืออารมณ์ บุคคลออทิสติก และบุคคลพิการซ้อน

การจัดการเรียนร่วม

ความหมายของการเรียนร่วม

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการเรียนร่วมไว้อย่างน่าสนใจหลายท่านดังนี้
 นางลักษณะ วิรัชชัย (2543 : 3-4) ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนร่วมชั้น (Inclusion) หมายถึง การจัดการเรียนร่วมที่เด็กพิการเข้าเรียนร่วมชั้นเดียวกันมีมาตรฐานการเรียนแบบเดียวกันกับเด็กปกติ เป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักประชาธิปไตยที่บุคลากรของโรงเรียนทุกคนยอมรับความแตกต่างที่หลากหลายของเด็กแต่ละคน และมีการรวมพลังจากโรงเรียน ครอบครัวและชุมชนทำงาน เพื่อให้เด็กทุกคนทั้งเด็กพิการ และเด็กปกติได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคนเด็กพิการ และเด็กปกติที่มีปัญหาการเรียนรู้จะได้รับความช่วยเหลือพิเศษ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศได้อย่างเท่าเทียมกัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 10-11) กล่าวว่า การจัดการเรียนร่วม (Integrated Education) หมายถึง การจัดให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป โดยนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องจะได้รับการเตรียมความพร้อมมาก่อน และบริการสนับสนุนตามความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคลเมื่อเข้าเรียนร่วม

วรวรรณ ชนพรชัยทิพย์ (2548 : 11) กล่าวว่า การจัดการเรียนร่วม คือ การจัดการศึกษาที่ให้โอกาสแก่เด็กที่มีความบกพร่องทุกประเภทให้ได้รับประสบการณ์ และความรู้ในทุกๆ ด้านตามความสามารถ ตามความพึงพอใจในสังคมปกติ และคนพิการทุกคนมีความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยไม่ถูกแบ่งแยก เพราะสาเหตุจากความพิการ

วาริ ธีระจิตร (2545 : 16) ให้ความหมายว่า การเรียนร่วมเป็นการรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติ ในด้านเวลา ด้านการเรียนการสอนและด้านสังคม ภายใต้พื้นฐานการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการปรับตัวทางสังคม เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ตรงและสามารถพัฒนาตนเองไปให้ได้มากที่สุด

ผดุง อารยะวิญญู (2546 : 17) ให้คำจำกัดความว่า การเรียนร่วม (Mainstreaming หรือ Integration) หมายถึง การจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เด็กที่มี

ความบกพร่องทางสติปัญญา เป็นต้น ได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติโดยเน้นความสามารถและขีดความสามารถของเด็กเป็นสำคัญเพื่อเตรียมเด็กเหล่านี้ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้

บุญทัน วัฒนศักดิ์สุรกุล (2545 :16) ได้ให้คำจัดความว่า การเรียนร่วม คือ การจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทุกประเภท และเด็กปัญญาเลิศได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ โยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละคน เพื่อส่งเสริมให้มีโอกาสเรียนรู้และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

จากแนวคิดของนักวิชาการศึกษาพิเศษดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนร่วม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยนำเด็กที่มีความบกพร่อง หรือเด็กที่มีความต้องการเป็นพิเศมาเรียนร่วมกับนักเรียนปกติในชั้นเรียน เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และนักเรียนปกติก็ให้การยอมรับ และเข้าใจเพื่อนนักเรียนที่มีความบกพร่อง

สภาพและปัญหาการจัดการเรียนร่วม

วาริ ธีระจิตร (2545 : 15-16) การจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทยปัจจุบันยังบริการโรงเรียนพิเศษแก่เด็กพิเศษไม่ทั่วถึง เนื่องจากรัฐไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะจัดตั้งโรงเรียนพิเศษในทุกจังหวัด เพราะค่าใช้จ่ายต่อหัวในการจัดการศึกษาพิเศษสูงมาก และสูงกว่านักเรียนปกติหลายเท่า จึงเป็นเรื่องที่เกินกำลังที่รัฐจะทำได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นเพื่อไม่ให้เด็กพิเศษที่สามารถเรียนได้เสียโอกาสในการได้รับการศึกษารัฐจึงเน้นการจัดการศึกษาพิเศษ ในรูปแบบของการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ซึ่งเราเรียกว่าการศึกษาแบบเรียนร่วม (Mainstreaming) การกระทำเช่นนี้จะทำให้เด็กพิเศษมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น

โครงการเรียนร่วมจะสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการต้องพร้อมที่จะสนับสนุนโครงการ
2. ควรจัดการอบรมครูผู้สอน
3. ผู้บริหารโรงเรียนควรยอมรับหลักการเรียนร่วม
4. บุคลากรในโรงเรียนควรยอมรับหลักการเรียนร่วม
5. ชุมชนในท้องถิ่นต้องพร้อมที่จะสนับสนุน
6. นักเรียนในโรงเรียนปกติควรยอมรับเด็กพิเศษที่มาเรียนร่วม
7. ผู้ปกครองทั้งเด็กปกติและเด็กพิเศษควรให้ความร่วมมือ

ดังนั้นการจัดการเรียนร่วมที่จะมีประสิทธิภาพต้องร่วมมือประสานงานกับบุคคลหลายฝ่ายเช่นผู้บริหาร ครูปกติ ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง นอกนั้นยังมีผู้เชี่ยวชาญอื่นๆเช่น นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักอาชีวบำบัดและนักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

ความสำคัญของการเรียนร่วม

เป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือ การส่งเด็กพิเศษเข้าสู่ห้องเรียนปกติ โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่าเด็กพิเศษมีความเหมือนกับเด็กปกติมากกว่าความแตกต่าง การจัดการเรียนร่วมเป็นวิธีการจัดการศึกษาที่จะเอื้อประโยชน์ทั้งต่อเด็กพิเศษและเด็กปกติ เพราะเด็กทั้งสองกลุ่มจะได้รับโอกาสที่จะเรียนรู้และปรับตัวซึ่งกันและกัน (ดารณี อุทัยรัตนกิจ, 2543:80)

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษา แห่งชาติ (2542 : 10-11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนร่วม ดังนี้

1. ด้านการเรียน เด็กได้มีโอกาสเรียนตามระดับชั้นในโรงเรียนปกติ โดยไม่มีข้อยกเว้นและไม่ต้องเดินทางไปเรียนในโรงเรียนศึกษาพิเศษที่อยู่ห่างไกลมากจนเป็นภาระแก่ผู้ปกครอง

2. การมีชีวิตอยู่ในครอบครัวกับบิดามารดาและญาติพี่น้อง เด็กมีโอกาสประพฤติปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โดยไม่เกิดความรู้สึกว่าถูกแยกออกไปด้วยเหตุแห่งความพิการ และเป็นการช่วยให้ครอบครัวเกิดความสำนึกและตระหนักในการรับผิดชอบเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยไม่พยายามผลักภาระให้แก่ผู้อื่น

3. การเปลี่ยนเจตคติ การที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะช่วยให้เด็กปกติและผู้ปกครองของเด็กมองโลกได้กว้างขึ้น และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดี ทั้งช่วยลดความรู้สึกต่อบุคลิกภาพ หรือภาพพจน์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งสังคมนิยมคิดกันเด็กจะเรียนรู้วิธีที่จะเข้าใจความต้องการของเพื่อน และวิธีที่จะช่วยเหลือกัน และอยู่ร่วมกัน เนื่องจากทุกสังคมจะมีทั้งคนปกติ และคนที่มีความต้องการพิเศษ

4. ด้านสังคมและชุมชน เด็กจะสามารถปรับตัว และควบคุมอารมณ์ให้เข้ากับสังคมปกติได้ การอยู่ร่วมกันก็จะช่วยให้สังคมได้เรียนรู้วิธีปฏิบัติที่เหมาะสมต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

5. ประหยัดงบประมาณของรัฐบาล เมื่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ จะเป็นการประหยัดงบประมาณการสร้างโรงเรียนพิเศษหรือศูนย์การศึกษาพิเศษ เฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพียงแต่เพิ่มบุคลากรเฉพาะทางที่จำเป็นขึ้น โรงเรียนปกติเท่านั้น

บริการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนร่วม

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2541ข : 31) สรุปว่าในการจัดการเรียนร่วมจะต้องได้รับนอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ทางโรงเรียนจัดให้ดังนี้

1. ด้านการเรียนการสอน

1.1 ห้องเสริมวิชาการ เป็นห้องที่ประกอบด้วยสื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือ ตลอดจนเอกสารและหนังสือที่จำเป็นสำหรับผู้รับบริการ โดยครูเสริมวิชาการซึ่งปฏิบัติงานประจำในห้องจะเป็นผู้จัดตารางเวลาการใช้ห้องเรียนให้เด็กได้มาเรียนตามเวลาที่กำหนดไว้ ถ้ามีสื่ออุปกรณ์มากพอที่จะมีบริการให้ยืมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และครูในโรงเรียนได้อย่างกว้างขวางอาจเรียกว่าศูนย์วิชาการ

1.2 ครูเสริมวิชาการการศึกษาพิเศษ เป็นครูการศึกษาพิเศษที่ทำหน้าที่สอนเด็กที่มีความต้องการเป็นพิเศษเพิ่มเติมจากการที่ได้เรียนในห้องเรียนปกติ โดยปฏิบัติงานประจำในห้องเสริมวิชาการ หรือศูนย์วิชาการ มีหน้าที่ประสานงาน และให้คำแนะนำแก่ครูสอนปกติโดยจัดตามตารางที่ได้กำหนดไว้เฉพาะเช่น

1.2.1 เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ กลุ่มทักษะภาษาไทย คณิตศาสตร์

1.2.2 เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ควรสอนอักษรเบรลล์

1.2.3 เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน การสอนภาษามือ มีห้องฝึกพูด

1.2.4 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีห้องเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อใหญ่

1.3 ศูนย์วิชาการ หมายถึง การจัดเตรียมบริการด้านการศึกษาพิเศษให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษนอกเหนือจากที่ได้รับในชั้นเรียนปกติ ตลอดจนการให้บริการคำปรึกษาสำหรับครูในชั้นเรียนปกติซึ่งมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมอยู่ด้วย โดยมีแนวโน้มการจัดโปรแกรม การศึกษาที่มาจากพื้นฐานการให้บริการการศึกษาหลายประเภทร่วมกัน แม้มีความต้องการพิเศษแตกต่างกัน ซึ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้ถูกนำมาที่ศูนย์วิชาการเพื่อเรียน

1.4 ครูเวียนสอน (หรือครูเดินสอน) เป็นครูที่เดินทางจากโรงเรียนหนึ่งไปยังโรงเรียนอีกแห่งหนึ่งหรือหลายๆแห่งเพื่อทำหน้าที่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การจัดครูเวียนสอนมักจัดในกรณีที่มีจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษน้อยในแต่ละโรงเรียน มีตารางการปฏิบัติงานสอนที่แน่นอน และจะเวียนกลับมาสอนที่โรงเรียนเดิม ไม่สังกัดโรงเรียนใด โรงเรียนหนึ่งโดยตรงแต่อาจสังกัดหน่วยงานกลาง เช่น กองการศึกษาพิเศษ ขึ้นอยู่กับการจัดระบบงานบริการบุคคลของหน่วยงานทางด้านการศึกษา

1.5 ครูที่ปรึกษา มีหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูที่สอนเด็กปกติในการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษตลอดจนวางแผนจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กและประสานงานให้คำแนะนำวางแผนการเรียนการสอนกับครูอื่นในโรงเรียน ครูที่ปรึกษาอาจไม่สอนเด็กโดยตรง

2. ด้านบริการจากนักวิชาชีพ

ครูควรหาโอกาสติดต่อกับนักวิชาชีพ เช่น นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด หรือนักอรรถบำบัด อย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพูดคุยกับนักวิชาชีพและขอคำแนะนำในการปฏิบัติต่อเด็ก ข้อมูลจากครูเองก็จะเป็นประโยชน์แก่นักวิชาชีพให้รู้จักเด็กได้ดีขึ้น เพื่อว่าเด็กมีพฤติกรรมที่โรงเรียนต่างจากที่บ้านหรือไม่

การติดต่อกับนักวิชาชีพควรทำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง การติดต่อจะบ่อยครั้งเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ครูจึงควรใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการติดต่อกับนักวิชาชีพตามความเหมาะสมกับสภาพโรงเรียน และชุมชนของตนเอง การประสานงานกับนักวิชาชีพอาจทำได้ดังนี้

- 2.1 พาเด็กไปพบนักวิชาชีพ เพื่อวินิจฉัยและให้บริการเสริม
- 2.2 โทรศัทพ์ จดหมาย เพื่อซักถามเกี่ยวกับตัวเด็ก ขอคำแนะนำ
- 2.3 ขอให้นักวิชาชีพสาธิต และแนะนำการให้บริการเสริม
- 2.4 เชิญนักวิชาชีพมาเยือน โรงเรียนเดือนละครั้ง หรือภาคเรียนละครั้ง
- 2.5 ครูต้องมีมนุษยสัมพันธ์ และบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการประสานงานฝ่ายต่างๆ

3. ด้านสังคมและชุมชน

ควรจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น ตามทางเดินควรมีจุดสังเกตที่เด่นชัด ควรมีทางลาดสำหรับรถล้อเลื่อน หรือการใช้ไม้ค้ำยัน ห้องสุขาที่สะดวก เพื่อให้เด็กช่วยเหลือตัวเองได้

ครูทุกคนในโรงเรียนจะทำงานร่วมกันและใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม เพื่อสร้างแนวคิดร่วมกันที่ว่าเด็กทุกคนมีสิทธิ์ได้รับการศึกษา และอยู่ร่วมในสังคมได้ และสำนักงานนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 44) ได้สรุปการบริการที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การแก้ไขการพูด มีความจำเป็นสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีบกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย และเด็กที่มีความบกพร่องทางการพูด
2. การบริการแนะแนว เป็นการบริการที่ช่วยเหลือเด็ก ในการปรับตัวได้ดีขึ้น จำเป็นสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประการ

3. การบริการทางด้านจิตวิทยา เป็นการบริการในด้านการปรับพฤติกรรมเด็ก จำเป็นสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่นที่มีปัญหาทางพฤติกรรม

4. กายภาพบำบัด จำเป็นสำหรับเด็กที่มีปัญหาในการเคลื่อนไหว เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่น ๆ ที่มีปัญหาในการเคลื่อนไหว กายภาพบำบัดเป็นการฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและข้อต่อ เพื่อให้เด็กสามารถทรงตัวและเคลื่อนไหวได้ดีขึ้น

5. กิจกรรมบำบัด เป็นการแก้ไขลักษณะท่าทาง การฝึกใช้มือและนิ้วมือเพื่อให้เด็กสามารถประกอบกิจกรรมประจำวันได้ จำเป็นสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่นที่มีปัญหาการใช้มือและนิ้วมือ

6. ศิลปะบำบัด เป็นใช้กิจกรรมศิลปะหรือผลงานศิลปะ เพื่อค้นหาข้อบกพร่องของบุคคล ซึ่งเกิดจากความผิดปกติบางประการของกระบวนการทางจิต และเพื่อใช้กิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมช่วยในการแก้ไข รักษาสภาพความบกพร่องด้านต่างๆของบุคคลให้มีสภาพที่ดีขึ้น

7. ดนตรีบำบัด เป็นวิธีการใช้ดนตรีเพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาทางจิตใจ อารมณ์และการปรับตัวกับผู้อื่น ตลอดจนผู้ที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายที่เกี่ยวกับระบบประสาทการรับรู้และการเคลื่อนไหว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลการฟื้นฟูสมรรถภาพนันทนาการ และหรือทางการศึกษา

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 228-229) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ ควรมีบริการอื่นควบคู่ไปกับการบริการทางการศึกษาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนร่วมแบบชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ บริการที่เกี่ยวข้องที่ควรจัดให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้แก่บริการต่อไปนี้

1. การแก้ไขการพูด มีความจำเป็นสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย และเด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดอื่นๆ

2. บริการแนะแนว เป็นบริการที่ช่วยเหลือเด็กในการปรับตัวและการแก้ปัญหาต่างๆทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็ก เพื่อให้เด็กปรับตัวได้ดีขึ้น จำเป็นสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท

3. บริการทางด้านจิตวิทยา เป็นบริการในด้านการปรับพฤติกรรมของเด็กจำเป็นสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เด็กปัญญาอ่อนหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่นที่มีปัญหาทางพฤติกรรมร่วม

4. กายภาพบำบัด จำเป็นสำหรับเด็กที่มีปัญหาในการเคลื่อนไหว เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เด็กปัญญาอ่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญญาอ่อนระดับปานกลางระดับรุนแรง

หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่นที่มีปัญหาในการเคลื่อนไหว ภายภาพบำบัดเป็นการฝึกความแข็งแรงของ กล้ามเนื้อและข้อต่อ เพื่อให้เด็กสามารถทรงตัว และเคลื่อนไหวได้ดีขึ้น

5. กิจกรรมบำบัดเป็นการแก้ไขลักษณะท่าทาง และฝึกการใช้มือและนิ้วมือ เพื่อให้เด็กสามารถประกอบกิจวัตรประจำวัน ได้ จำเป็นสำหรับเด็กที่ปัญญาอ่อนที่มีความบกพร่องทางร่างกายบางคน เด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่นที่มีปัญหาในการใช้มือและนิ้วมือ

จากแนวคิดดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับนักเรียนปกตินั้น ควรจัดบริการเสริมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งด้านเรียนการสอน การให้ได้รับบริการจากนักวิชาชีพ และการจัดสภาพแวดล้อม เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยคำนึงถึงความจำเป็น และความเหมาะสม ตามลักษณะความบกพร่องของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

เกณฑ์การคัดเลือกเพื่อเรียนร่วม

กลุ่มพัฒนาการศึกษา กองการพิเศษ กรมสามัญ กระทรวงศึกษาธิการ (2537 : 14-15) ได้กำหนดเกณฑ์การรับนักเรียน โครงการเรียนร่วม โดยดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการนำข้อมูลและข้อเสนอแนะจากครูผู้สอน แพทย์ นักจิตวิทยาและผู้ที่เกี่ยวข้องมาประกอบพิจารณา

1. เกณฑ์การรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการยิน
 - 1.1 สูญเสียการได้ยินไม่เกิน 85 เดซิเบล
 - 1.2 ควรได้รับการเตรียมความพร้อมมาก่อน
 - 1.3 ไม่มีความพิการซ้อนหรือไม่มีพฤติกรรมที่มีปัญหาอื่น ๆ จนเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้
2. เกณฑ์การรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 2.1 ระดับสติปัญญาเฉลี่ยประมาณ 50-70
 - 2.2 ควรได้รับการเตรียมความพร้อมมาก่อน
 - 2.3 ไม่มีความพิการซ้อนหรือไม่มีพฤติกรรมที่มีปัญหาอื่น ๆ จนเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้
 - 2.4 ช่วยตนเองในกิจวัตรประจำวันได้
3. เกณฑ์การรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสายตา
 - 3.1 ระดับการมองเห็นเลือนราง หรือตาบอดสนิท
 - 3.2 ช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันได้
 - 3.3 ได้รับการเตรียมความพร้อมมาก่อน

3.4 ไม่มีความพิการซ้อนหรือไม่มีพฤติกรรมที่มีปัญหาอื่น ๆ จนเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้

4. เกณฑ์การรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย

4.1 ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าร่างกายพิการ

4.2 ช่วยตนเองในกิจวัตรประจำวันได้

4.3 ระดับสติปัญญาเฉลี่ยปกติ

4.4 ควรได้รับการเตรียมความพร้อมมาก่อน

4.5 ไม่มีความพิการซ้อนหรือไม่มีพฤติกรรมที่มีปัญหาอื่น ๆ จนเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้

ส่วนผดุง อารยะวิญญู (2542 : 231-232) กล่าวว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติในลักษณะการเรียนร่วมเต็มเวลาได้ทุกคน เด็กที่มีความพร้อมเท่านั้นที่สามารถเรียนร่วมเต็มเวลาได้ การคัดเลือกเด็กเรียนร่วมเต็มเวลาควรพิจารณาความพร้อมของเด็กในด้านต่อไปนี้

1. ความพร้อมทางด้านร่างกาย

1.1 การเคลื่อนไหว เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้ เดินได้โดยไม่ต้องความช่วยเหลือจากผู้อื่น กล้ามเนื้อ ข้อต่อ และอวัยวะมีการทำงานประสานกัน ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้โดยไม่ลำบากจนเกินไป

1.2 การใช้กล้ามเนื้อและนิ้วมือ เด็กสามารถหยิบจับสิ่งของได้ สามารถจับดินสอปากกาได้ดีและเขียนหนังสือได้

1.3 การรับรู้ เด็กสามารถรับรู้ได้ดีโดยทางสายตา ทางการได้ยินหรือการสัมผัสทางใดทางหนึ่งหรือหลายทาง การรับรู้ไม่เป็นอุปสรรคจนเกินไป

2. ความสามารถด้านการเรียน

2.1 ความสามารถทางภาษา เด็กควรรู้จักคำศัพท์พอควร อ่านและเขียนหนังสือได้สามารถสื่อความหมายได้ในระดับใกล้เคียงกับเด็กปกติที่มีอายุในวัยเดียวกัน

2.2 ความสามารถทางวิชาการ หมายถึง ความรู้พื้นฐานในวิชาอื่นที่นอกเหนือไปจากด้านภาษา เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา เป็นต้น เด็กควรมีความรู้พื้นฐานในวิชาหลักใกล้เคียงกับเด็กปกติวัยเดียวกัน มิฉะนั้นแล้วเด็กจะต้องได้รับการสอนซ่อมเสริมในวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือหลายวิชาพื้นฐานด้านนั้นๆ ของเด็กยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเด็กปกติ

3. พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม เด็กที่จะเข้าเรียนร่วมในชั้นเดียวกับเด็กปกติควรมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และสังคมใกล้เคียงกับเด็กปกติ เช่น สามารถเข้ากับเด็กคนอื่นได้โดยไม่มีปัญหามากนัก รู้จักแบ่งของเล่น เล่นกับเพื่อนได้โดยไม่มีปัญหาทะเลาะวิวาท ไม่โกรธจัดหรือ

ร้องไห้เมื่อผิดหวังเล็กน้อย รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น เช่น ไม่หยิบข้าวของผู้อื่นไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นต้น

สำหรับคณะกรรมการคัดเลือกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 40-67) กล่าวว่า วิธีคัดแยกเด็กพิเศษมี 2 วิธี คือ การคัดแยกอย่างไม่เป็นทางการ และการคัดแยกอย่างเป็นทางการ

1. การคัดแยกอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการคัดแยกเด็กโดยไม่ใช้แบบทดสอบมาตรฐาน ครูอาจใช้การสังเกตพฤติกรรมอย่างเป็นระบบโดยมีผู้สังเกตประมาณ 2-3 คน ครูลงมติร่วมกันว่าเด็กที่สังเกตมีปัญหาอะไรบ้าง ข้อมูลที่ได้สามารถใช้ประกอบการตัดสินใจคัดแยกประเภทเด็กได้เป็นอย่างดี อีกลักษณะหนึ่งที่โรงเรียนหลายแห่งใช้ได้ผลมาแล้ว คือ การบันทึกพฤติกรรมด้านการเรียน ว่าเด็กมีปัญหาอย่างไรบ้าง

2. การคัดแยกอย่างเป็นทางการ เป็นการคัดแยกโดยใช้แบบทดสอบ ซึ่งส่วนมากเป็นแบบทดสอบ หรือแบบคัดแยกที่เชื่อถือได้ มีคุณภาพดี

การคัดแยกบุคคลที่มีความบกพร่อง 9 ประเภท มีวิธีการคัดแยก และเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

1. วิธีการคัดแยกบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น อาจใช้ได้หลายวิธีดังนี้

1.1 สังเกตลักษณะ (แบบการสังเกต จำนวน 20 ข้อ)

1.2 ตรวจสอบการเห็นอย่างง่าย 3 วิธี คือ

1.2.1 ให้เด็กนับนิ้วมือนับห่างจากตัวเขา 6 เมตร ในที่สว่างโดยปิดตาทีละข้าง ถ้านับได้ถูกต้องอย่างน้อย 4 ครั้ง แสดงว่าตาข้างนั้นเห็นดี ถ้านับไม่ได้ให้เลื่อนระยะใกล้เข้ามา หากเลื่อนระยะถึง 3 เมตรแล้วยังนับไม่ได้ให้ส่งเด็กไปหาจักษุแพทย์

1.2.2 ใช้แผนภูมิวัดการเห็นมาตรฐานให้เด็กอ่าน (Snellen chart)

1.2.3 ใช้ไฟส่องเพื่อดูการยึดหูดของม่านตา ถ้าส่องไฟเข้าไปที่รูม่านตา ม่านตาหดเล็กน้อยแสดงว่าปกติ ดูรูกกลางม่านตาปกติจะเป็นสีดำสนิท หากพบสีอื่นให้ส่งไปตรวจกับจักษุแพทย์ เพื่อวินิจฉัยและดูว่าสูญเสียการเห็นในระดับใด จะใช้การแก้ไขโดยใช้แว่นตาหรือเลนส์

1.3 ตรวจสอบรายการ (แบบสังเกต/ตรวจสอบ จำนวน 10 ข้อ)

2. วิธีการคัดแยกบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน สามารถทำได้ทั้งวิธีที่ไม่ต้องใช้เครื่องมือ และใช้เครื่องมือประกอบการคัดแยก ผู้ทำการคัดแยก ผู้ทำการคัดแยกเบื้องต้น คือ ผู้ปกครองหรือครูเพื่อให้เกิดความชัดเจน ถูกต้อง เมื่อพบเด็กที่มีความผิดปกติทางการได้ยินแล้วควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะตรวจวัดอีกครั้ง

2.1 สังเกตพฤติกรรมทั่วไป (แบบสังเกต จำนวน 10 ข้อ) ถ้าพบพฤติกรรมตามแบบสังเกตหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งพฤติกรรมให้สงสัยว่ามีความบกพร่องทางการได้ยิน ควรส่งตรวจสอบโดยครูหรือผู้เชี่ยวชาญ

2.2 ตรวจสอบโดยครู ได้แก่

2.2.1 ทดสอบโดยใช้เครื่องมือที่ทำให้เกิดเสียง เช่น นาฬิกาปลุกแบบใช้กระดิ่งซึ่งมีความถี่ประมาณ 250 เฮิรตซ์ ความดัง 30 เดซิเบล ถือห่างจากผู้ถูกทดสอบ 3 ฟุต และทดสอบในสภาพแวดล้อมที่เงียบ ถ้าหากเด็กได้ยินเสียงแสดงว่าหูยังอยู่ในเกณฑ์ปกติถ้าไม่ได้ยินเสียงแสดงว่ามีความบกพร่องทางการได้ยิน

2.2.2 การใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ถูกันเบาๆ ห่างจากรูหูราว 1 ซม. ถ้าไม่ได้ยินให้สงสัยว่ามีความบกพร่องทางการได้ยิน ต้องไปตรวจการได้ยินอย่างเป็นทางการอีกครั้ง

2.2.3 ใช้นิ้วคืบสอดจางค์สองอันให้เกิดเสียงกริบ ๆ ๆ ๆ ที่หน้าช่องหูถ้าไม่ได้ยินให้สงสัยว่ามีความบกพร่องทางการได้ยิน

2.2.4 กระซิบคำสองพยางค์หรือสามพยางค์ โดยป้องมือให้ชิดกับหูผู้ที่เราจะทดสอบคนปกติจะได้ยินคำพูด ถ้าไม่ได้ยินแสดงว่าอาจมีความบกพร่องทางการได้ยิน

2.2.5 นั่งห่างกันประมาณ 1-2 ฟุต หันหน้าเข้าหากันแล้วใช้กระดาษป้องปากพูดกันด้วยเสียงธรรมดา ใช้คำพูดเป็นคำคู่ หรือคำเดี่ยว ให้คู่สนทนาพูดตามถ้าพูดตามไม่ถูกต้องแสดงว่าอาจมีความบกพร่องทางการได้ยิน

2.3 ตรวจสอบโดยนักวิชาชีพเฉพาะ ได้แก่

2.3.1 โสต ศอ นาสิกแพทย์

2.3.2 นักตรวจวัดการได้ยิน (นักโสตสัมผัสวิทยา)

2.3.3 นักแก้ไขการพูด (นักอรรถบำบัด)

ทดสอบอย่างเป็นทางการโดยการวัดการได้ยินด้วยเครื่องตรวจการได้ยิน (Audiometer) ซึ่งผู้ปกครองสามารถนำเด็กไปรับบริการตรวจการได้ยิน ได้ที่คลินิกโสตสัมผัสและการพูดในโรงพยาบาลต่างๆ เมื่อโสตแพทย์ หรือนักโสตสัมผัสวิทยาทำการตรวจวัดการได้ยินแล้ว จะบันทึกผลเป็นกราฟการได้ยิน (Audiogram) ซึ่งเป็นหลักฐานนำไปใช้ประโยชน์สำหรับผู้รับการตรวจวัดต่อไป

กราฟการได้ยินมีหลายแบบ แต่ละแบบแตกต่างกันไม่มาก เพราะถือหลักอย่างเดียวกัน สิ่งสำคัญที่จะต้องปรากฏอยู่บนกราฟการได้ยิน คือ

1. เส้นแนวตั้ง แสดงค่าของระดับการได้ยิน จากประมาณ 10 เดซิเบล (decibel=db) จนถึง 120 เดซิเบล

2. เส้นตามแนวนอนแสดงตำแหน่งของความถี่เสียงตั้งแต่ 125-8,000 เฮิร์ต (Heriz=Hz)

3. ตารางค่าเฉลี่ยของระดับการได้ยินที่คำนวณได้จากการตรวจนั้น
4. ตารางแสดงการตรวจแบบพิเศษอื่นๆ
3. วิธีการคัดแยกบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา อาจใช้ได้หลายวิธีดังนี้
 - 3.1 สอบถามข้อมูล และตรวจสอบประวัติเด็ก (แบบสอบถาม หรือตรวจสอบจำนวน 8 ข้อ)
 - 3.2 การสังเกต (แบบสังเกต 25 ข้อ)
4. วิธีการคัดแยกบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ สามารถสังเกตเห็นได้ง่ายจากภายนอกที่ปรากฏอย่างเด่นชัด ครูต้องสังเกต ตรวจสอบ ดังนี้
 - 4.1 ตรวจสอบพฤติกรรม (เช็คแบบตรวจสอบ)
 - 4.2 ศึกษาประวัติด้านการแพทย์สำหรับคนที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ เช่น โรคเบาหวานในเด็ก โรคหืดหอบ โรคหัวใจเด็ก โรคไขข้ออักเสบ เป็นต้น
5. วิธีการคัดแยกบุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ อาจกระทำได้ดังนี้
 - 5.1 สังเกตพฤติกรรม/ลักษณะ (แบบสังเกต 23 ข้อ)
 - 5.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียน (แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนด้านภาษาไทย 15 ข้อ พฤติกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ 10 ข้อ)
 - 5.3 สํารวจพฤติกรรมที่ปรากฏ (แบบระดับความถี่ของพฤติกรรม 39 ข้อ)
 - 5.4 ประเมินพฤติกรรม (แบบสังเกต 18 ข้อ)
 - 5.5 การใช้เครื่องมือคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ของศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม พัฒนาปรับปรุงมาจากเครื่องมือแมคคาร์ธี ซึ่งใช้สำหรับเด็กอายุระหว่าง 4-6 ปี เป็นการทดสอบรายบุคคล
 - 5.6 การใช้แบบสำรวจเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ของ ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู เป็นแบบสำรวจโดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า
6. วิธีการคัดแยกบุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา โดยการสังเกต พฤติกรรมหรือประวัติเด็ก (แบบสังเกต 19 ข้อ)
7. วิธีการคัดแยกบุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์
 - 7.1 สังเกตพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (แบบสังเกต 60 ข้อ)
 - 7.2 ผลจากการทดสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ
8. วิธีการคัดแยกบุคคลออทิสติก ทำได้หลายวิธีดังนี้
 - 8.1 สังเกตพฤติกรรม เป็นวิธีการคัดแยกเบื้องต้น (แบบสังเกตพฤติกรรมจำนวน 60 ข้อ)
 - 8.2 สํารวจประเมินค่า ใช้แบบสำรวจประเมินค่า A.S.A.S หรือ The Australian Scale for Asperger's Syndrome เป็นแบบประเมินค่าที่บ่งชี้พฤติกรรมและความสามารถที่พบในเด็ก

กลุ่มอาการแอสเพอร์เกอร์ ช่วงวัยประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงอายุที่พฤติกรรมและความสามารถ ผิดปกติเห็นได้ชัดเจนที่สุด แต่ละคำถามหรือข้อความจะเริ่มต้นจากค่า 0

9. วิธีการคัดแยกบุคลิกพิการซ้อน ให้ใช้วิธีการคัดแยกคนพิการแต่ละประเภทที่กล่าวมาแล้ว หากพบว่ามีความพิการตั้งแต่ 2 ประเภทขึ้นไปในบุคคลคนเดียวกันให้ถือว่าเป็นบุคคลพิการซ้อน

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2541ข : 21-27) ระบุว่า การคัดแยกเพื่อการเรียนร่วม จะพิจารณาจากความพร้อมของเด็กในด้านต่างๆ เช่น ร่างกาย อารมณ์ และสังคม อาจใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. การสังเกตพฤติกรรมทั่วไป จากการรายงานการตรวจสอบง่าย การนับจำนวนครั้งทางโรงเรียนจะต้องจัดให้มีการเกิดพฤติกรรมหรือการบันทึกอย่างละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลพฤติกรรมต่างๆสำหรับเด็กทุกคน

2. การตรวจสอบโดยครู เป็นการตรวจสอบขั้นต้นเพื่อทราบถึงพัฒนาการของเด็ก ครูและโรงเรียนจะสังเกตและตรวจสอบความพร้อมและคัดแยกเด็กเพื่อการเรียนร่วมได้ดังนี้

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

1.1 การมองเห็น เช่น ครูยืนห่างจากเด็กระยะ 3 เมตร ยกนิ้วชูขึ้น 3 นิ้วแล้วให้เด็กบอกว่ามีมือที่ชูขึ้นมีกี่นิ้ว ถ้าเด็กตอบไม่ได้แสดงว่าเด็กยังนับไม่ได้ ถ้าเด็กตอบว่า 5 นิ้ว แสดงว่าอาจมีปัญหาทางสายตา

1.2 การอ่าน ครูให้เด็กอ่านหนังสือแล้วสังเกตพฤติกรรมการอ่านว่าอ่านในลักษณะใด เช่น อ่านหนังสือใกล้สายตาหรืออ่านหนังสือผิด

2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

2.1 การได้ยิน ครูตรวจสอบได้ดังนี้ ครูยืนข้างหลังเด็ก ห่างจากเด็กประมาณ 1 เมตร แล้วเรียกชื่อเด็กด้วยเสียงดังพอประมาณ แล้วสังเกตว่าเด็กหันหน้ามาทางครู หรือแสดงอาการมองมาทางแหล่งเสียงหรือไม่ หรืออาจจะใช้เสียงอย่างอื่น เช่น นาฬิกาปลุก กลอง จิ้ง ฉาบ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อสังเกตปฏิกิริยาของเด็กที่มีต่อเสียงเหล่านั้น

2.2 การตรวจสอบพฤติกรรมของเด็ก ใช้แบบสำรวจที่ 2

3. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย

3.1 การเคลื่อนไหว จะตรวจสอบได้ดังนี้คือ ครูอาจให้เด็กเดินในระยะ 3-5 เมตร เพื่อสังเกตพฤติกรรมในการเคลื่อนไหวของเด็กว่าผิดปกติหรือไม่

3.2 ทดสอบการช่วยเหลือตนเอง เช่น การแต่งตัว การสวมเสื้อ กางเกงหรือกระโปรง รองเท้า และถุงเท้า การรับประทานอาหาร เป็นต้น โดยครูให้เด็กทำกิจกรรมนั้นๆให้ครูดู

แล้วสังเกตพฤติกรรมของเด็กว่าแตกต่างจากเด็กปกติมากน้อยเพียงใด หากเด็กมีความลำบากในการทำกิจกรรม เช่น รับประทานอาหารด้วยความลำบากหรือรับประทานอาหารด้วยตนเองไม่ได้แสดงว่าเด็กอาจมีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ

3.3 การตรวจสอบพฤติกรรมของเด็ก ใช้แบบสำรวจที่ 3

4. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

4.1 การอ่าน ให้อ่านหนังสือให้ครูฟังในระดับที่เหมาะสมกับชั้นและวัยให้เด็กทำเลขในระดับที่เหมาะสมกับชั้นและวัย ประมาณ 1-2 ข้อ พุดคุยกับเด็กเพื่อทดสอบปฏิภาณไหวพริบ

5. เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้

5.1 พฤติกรรมไม่สมวัยที่อาจนำไปสู่ความบกพร่องทางบุคลิกภาพและการปรับตัวความผิดปกติทางพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและความผิดปกติทางอารมณ์และอาการทางประสาทในส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะตรวจสอบได้ดังนี้คือ

5.1.1 ผลการเรียนด้อยลงกว่าเดิม

5.1.2 มีการเคลื่อนไหวอริยาบถมากหรือน้อยผิดปกติ

5.1.3 ความคิดอ่านที่แปลกและไม่เป็นจริง

5.1.4 มีความคิดวิตกกังวลอย่างกะทันหันมากเกินไป อย่างไม่สมเหตุสมผล

5.1.5 การใช้ภาษาและคำพูด เช่น มีพัฒนาการช้ากว่าวัย วกวนสับสนซ้ำแล้วซ้ำเล่าในคำหรือข้อความเดียวกัน เสื่อมถอยกว่าที่เคยเป็น จับใจความไม่ได้หรือไม่สัมพันธ์กับเหตุการณ์

5.1.6 การรับรู้เสียไป เช่น เกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ และบุคคลหรือการเห็น การได้ยิน ได้กลิ่น รสต่างๆ

5.1.7 แยกตัวเองจากสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่สบตาคนอื่น ไม่ยิ้มด้วย ไม่ชอบอยู่หรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

5.1.8 ความคิดและการกระทำต่างๆ หมกมุ่นวนเวียนอยู่แต่ในตนเองโดยไม่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

5.1.9 มีการกระทำหรือทำท่าทางซ้ำๆแบบเดียวกัน ชอบเล่นกับตัวเอง เช่น โยกตัว บั่นมือ กระพือนิ้ว ยกิ้วหัวลิ่วตา เป่าปาก เป็นต้น

5.1.10 มีความอ่อนไหวต่อสิ่งเร้าหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบตัวได้ง่ายแต่ปฏิบัติหน้าที่เกิดขึ้นดูไม่เหมาะสม

5.1.11 มีความบกพร่องทางอารมณ์ในการสัมพันธ์กับผู้อื่น

5.1.12 มีสติปัญญาและทักษะในด้านต่างๆอาจเสื่อมลงกว่าเดิมก็ได้ หรือบางอย่างอาจดีกว่าอย่างอื่นก็ได้

5.2 ศึกษาประวัติการเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมทางบ้านและครอบครัวรวมทั้งการเยี่ยมบ้านเพื่อสังเกตลักษณะสัมพันธ์ภาพที่บ้าน

5.3 พิจารณาจากผลทางพัฒนาการ ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย กล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ ในกรณีที่เด็กได้ผ่านการเตรียมความพร้อมมาแล้ว

6. เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม

การตรวจสอบพฤติกรรมของเด็กอาจกระทำได้ดังนี้

6.1 การใช้แบบทดสอบหรือแบบสอบถาม ให้เด็กเลือกตอบ

6.2 การสัมภาษณ์ ใช้การพูดคุย ซักถามในประเด็นที่ยังไม่ครบสมบูรณ์หรือข้อมูลที่ต้องการจะรู้

6.3 การให้เด็กเขียนประวัติของตนเอง โดยบรรยายเกี่ยวกับครอบครัว ความรู้สึกความประทับใจ หรือสิ่งที่ทำให้เสียใจ ลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่สำคัญคือ ความประพฤติ โดยทั่วไปแสดงพฤติกรรมออกมาให้เห็น คือ ชอบทะเลาะวิวาทกับเพื่อน ทำร้ายเพื่อน ไม่ส่งการบ้าน ไม่ชอบทำงานกลุ่ม หนีเรียนบ่อยๆ ไม่รับผิดชอบในการทำงาน โกรธง่าย ฉุนเฉียว พุดจาหยาบคาย ไม่ตรงต่อเวลา ชอบอยู่คนเดียว อารมณ์แปรปรวน วิตกกังวลง่าย งุ่มง่าม ก้าวร้าว ขาดความมั่นใจในสิ่งรอบตัว

7. เด็กออทิสติก

การตรวจสอบพฤติกรรมของเด็ก

7.1 ด้านร่างกายพฤติกรรมของเด็ก

7.1.1 การตอบสนองอย่างผิดปกติต่อเสียง เด็กมักจะเพิกเฉยไม่รู้ไม่ชี้ต่อเสียงดัง

7.1.2 การมองคู่มือของอย่างเพลิดเพลิน

7.1.3 การเคลื่อนไหวผิดปกติ ทรงตัวไม่ดี

7.1.4 มีพฤติกรรมซ้ำๆ แปลกๆ เช่น โยกตัวไปมา แกว่งแขน เขย่งเท้า

7.1.5 มีความผูกพันอย่างมากกับสิ่งของที่ตัวเองชอบ

7.1.6 ไม่แสดงอารมณ์ตอบสนองผู้อื่น

7.2 ด้านสังคมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

7.2.1 ไม่รู้จักการอยู่ในสังคมและการมีความสัมพันธ์

7.2.2 ชอบเล่นคนเดียวหรือแยกตัว ไม่สนใจเพื่อนและเล่นกับเพื่อนไม่เป็น

7.2.3 ยึดติดกับสิ่งของจนไม่สามารถเปลี่ยนได้

7.2.4 กลัวในสิ่งที่ไม่ควรกลัว เช่น ลูกโป่ง

7.2.5 ชอบทำในสิ่งที่เด็กทั่วไปไม่ทำ เช่น การชอบหีบของของคนอื่น การ

ปิดของตกจากโต๊ะ

7.2.6 ไม่ชอบเลียนแบบลักษณะท่าทาง เช่น การโบกมือ

7.3 ด้านภาษาและการสื่อความหมาย

7.3.1 มีปัญหาในการสื่อสารและแปลความหมาย

7.3.2 ชอบพูดซ้ำๆเหมือนเล่นกับตัวเอง และมีปัญหาในการเปล่งเสียง

7.3.3 การติดต่อสื่อสารไม่เข้าใจการเล่นสมมุติ ขาดจินตนาการในการเล่น ทำให้เล่นเกมกับคนอื่นไม่ได้

7.3.4 ใช้ภาษาของตนเองซึ่งบุคคลทั่วไปไม่เข้าใจ

8. เด็กสมาธิสั้น

เป็นลักษณะความผิดปกติของพฤติกรรม ปัจจุบันมีอุปกรณ์ทางการแพทย์ ซึ่งใช้เทคโนโลยีระดับสูงที่จะตรวจนับเม็ดเลือดแดง เพื่อทำการวินิจฉัยเด็กสมาธิสั้นและมีขั้นตอนในการวินิจฉัย คือ การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเหล่านั้นในหลายๆสถานการณ์ เช่น โรงเรียนที่บ้าน และการเล่นครูเป็นคนรายงานพฤติกรรมโดยใช้การสังเกต เช่น ช่วงความสนใจว่าเหมาะสมหรือไม่

8.1 การควบคุมการแสดงออกและการควบคุมอารมณ์

8.2 การฟังคำสั่งหรือกฎเกณฑ์ภายใต้สถานการณ์ที่หน้ามือต่างๆ

8.3 ทำงานที่คร่อมอบหมายให้ได้ทั้งในชั้นและที่บ้าน

8.4 การควบคุมตนเองในสถานการณ์ต่างๆ

ส่วนความคิดเห็นของ อรุณข ลิมตศิริ (2542 : 147) กล่าวถึง การคัดแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ว่า การประเมินผล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เพื่อจัดบริการทางการศึกษาพิเศษ และเพื่อจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan) ให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ McIoughin&Lewis,1994 (อ้างถึงใน อรุณข ลิมตศิริ 2542 : 147) ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น นักกายภาพบำบัด นักแก้ไขการพูด เป็นต้น การประเมินผลมักครอบคลุมทักษะทางการเรียนภาษา และทักษะทางสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการพิเศษแต่ละคน

วัตถุประสงค์ในการประเมินผล มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อบ่งชี้ว่า เด็กคนใดควรได้รับการบริการจากการศึกษาพิเศษ

2. เพื่อใช้เขียนแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education plan) โดยอาศัยข้อมูลที่รวบรวมได้จากการประเมินผล Kirk,Gallagher&Anastasiow,1993(อ้างถึงใน อรุณข ลิมตศิริ, 2542 :147)

ระดับการประเมินผล Venn,1994 (อ้างถึงใน อรุณข ลิมตศิริ, 2542 : 147-148) ได้เสนอระดับการประเมินผลไว้ 4 ระดับดังตาราง 1

ตาราง 1 ตารางแสดงระดับและเป้าหมายของการประเมินผลในการจัดการศึกษาพิเศษ

ระดับของการประเมิน	เป้าหมาย	คำถามสำหรับการประเมิน
1. การคัดแยกเด็ก	การบ่งชี้ความสามารถโดยทั่วไปของเด็ก	-ปัญหาที่เกิดขึ้นควรได้รับความสนใจต่อไหม?
2. การแยกประเภทและการจัดวางตัวบุคคล	เพื่อตัดสินใจว่าใครมีคุณสมบัติ/คุณลักษณะที่จะได้รับการศึกษาพิเศษ	-นักเรียนมีความบกพร่องด้านใด? -นักเรียนต้องการความช่วยเหลืออะไรบ้าง?
3. การจัดโปรแกรมทางการศึกษาให้กับเด็ก	เพื่อรับข่าวสารข้อมูลต่างๆในการจัดทำโปรแกรมสำหรับเด็กรายบุคคล	-วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนคืออะไร? -อะไรคือลำดับความสำคัญในการจัดการเรียนการสอน?
4. วัด/ตรวจสอบความก้าวหน้าของเด็ก	เพื่อประเมินความก้าวหน้าของเด็กและควบคุมให้โปรแกรมมีประสิทธิภาพ	-นักเรียนมีความก้าวหน้าบ้างหรือไม่? -บริการที่นักเรียนได้รับเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนหรือไม่?

ที่มา Venn,1994 อ้างถึงในอรนุช ลิมตศิริ 2542 : 148

ระดับของการประเมินผลแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

1. คัดแยกเด็ก เป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครอง และตัวเด็ก ซึ่งอาจมีข้อบกพร่องทางการเรียน หรือปัญหาการคัดแยกเด็ก หรือการคัดเลือก (Screening) เป็นขั้นตอนตอนแรกในการประเมินผล เป้าหมายในการคัดแยกเด็ก เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความสามารถโดยทั่วไป หรือพฤติกรรมของเด็ก การคัดแยกเด็กพฤติกรรม

วัตถุประสงค์ในการคัดแยกเด็ก เพื่อที่จะได้ภาพลักษณ์กว้างๆเกี่ยวกับตัวเด็ก เพื่อ บ่งชี้ว่าเด็กคนใดต้องการคัดแยกอย่างละเอียดในขั้นต่อไป แต่มิได้วิเคราะห์ถึงรายละเอียด จุดเด่น หรือจุดบกพร่องของเด็ก การแยกเด็กเพื่อตอบคำถามว่า"ปัญหาที่เกิดขึ้นควรได้รับความสนใจต่อ ใหม?"

การคัดแยกเด็กอาจรวมถึงวิธีการต่างๆ ต่อไปนี้

- การแยกโดยใช้แบบทดสอบแบบอิงกลุ่ม
- การคัดแยกโดยใช้แบบสำรวจรายการ, scale, inventories
- การสังเกตพฤติกรรม
- การสังเกตภาษาและคำพูด
- ผลจากการทดสอบทางสายตา
- ผลจากการทดสอบทางการได้ยิน
- รายงานแพทย์
- บันทึกความก้าวหน้า
- ประวัติการศึกษา
- บันทึกจากสัญญาและการประชุมผู้ปกครอง

2. การแยกประเภทและจัดวางตัวบุคคล (Classifying and Placing Students)

การแยกและจัดประเภทเด็กเป็นขั้นต้นต่อจากการคัดแยกเด็ก เพื่อระบุปัญหาของ เด็กและจัดบริการทางการศึกษาพิเศษให้กับเด็ก ทั้งอาจแยกประเภทเด็กเป็นเด็กที่มีความบกพร่อง ทางการเรียนรู้ เด็กที่มีความบกพร่องทางอารมณ์และพฤติกรรมหรือเด็กปัญญาอ่อน เป็นต้น ในขั้น นี้ ผู้ปกครองจะเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ รวมถึงการที่จะอนุญาตให้มีการทดสอบเด็ก การร่วม ประชุม การยินยอม (consent) ในการตัดสินใจว่าจัดให้เด็กเป็นเด็กพิเศษประเภทใด เป็นต้น ในขั้น การแยกประเภทเด็กนี้จะมีการทำงานร่วมกันของบุคคลในวงการต่างอาชีพกัน เช่น นัก กายภาพบำบัด นักจิตวิทยา นักแก้ไขความผิดปกติทางการได้ยิน (audiologist) เป็นต้น

3. การจัดโปรแกรมทางการศึกษาให้กับเด็ก (Educational Programming with Students)

การประเมินผลในขั้นการจัดโปรแกรมการศึกษาให้เด็ก เป็นขั้นที่รวบรวมข่าวสาร ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการเขียนวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน ประเมินประสิทธิภาพ หลักสูตรและสื่อการสอน การจัดโปรแกรมทางการศึกษาเกี่ยวข้องกับการประเมินผลในชั้นเรียน โดยประเมินจากการปฏิบัติงานของเด็กกว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน หรือไม่ ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งในการประเมินผล

4. วัดและตรวจความก้าวหน้าเด็ก(Measuring student progress)

การตรวจสอบความก้าวหน้าเด็กนับเป็นการประเมินผลของความก้าวหน้าเด็กจากบทเรียนรายวัน ตรวจสอบความก้าวหน้าหรือพัฒนาการโดยรวมและเพื่อตรวจสอบบริการทางการศึกษาพิเศษว่าสนองตอบความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคนด้วย

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การคัดแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพื่อเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาเรียนร่วม เพื่อให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน ทั้งนี้จะต้องอาศัยทั้งประสบการณ์ในการสังเกตพฤติกรรม และเครื่องมือต่างๆที่ใช้ในการทดสอบเพื่อคัดแยกเด็ก

การจัดหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ(2551 : 17) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6) การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 2) เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัด และความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน มีทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยี เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6) การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตน และประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำและผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของผู้เรียน ดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 –6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน 5 ชั่วโมง
2. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–3) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียน วันละ ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

ณัฐฤตา ไพศาลสมบัติ (2543 : 67) กล่าวถึงการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษว่า ครูอาจจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตรไปจากเด็กปกติ เพื่อให้เด็กเหล่านั้นได้รับประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยการใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลซึ่งเป็นแผนที่ต้องคำนึงถึงตัวเด็กและจัดการศึกษาให้กับเด็กโดยเฉพาะ และการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพบุคคลนั้น ครูอาจปรับเปลี่ยนโดยการลดบางส่วนหรือเพิ่มเติมสิ่งที่จำเป็นได้เอง แต่ในสภาพความเป็นจริงงานนี้เป็นภาระที่หนักหน่วงเกินไปสำหรับครูเพียงคนเดียว จึงเป็นการไม่สมควรที่ครูเพียงคนเดียวคนหนึ่งต้องรับผิดชอบทั้งหมด ควรมีการทำงานร่วมกันเป็นคณะกรรมการ

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 121-122) กล่าวถึงหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ว่าหลักสูตรควรมุ่งขจัดความบกพร่องของเด็ก ในขณะที่เดียวกันก็มุ่งให้เด็กมีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ ดังนั้นหลักสูตรในระดับประถมศึกษาจึงควรเน้นให้เด็กมีพัฒนาการเต็มที่ ขจัดความบกพร่องของเด็ก ส่วนในระดับมัธยมศึกษา ควรเน้นความสามารถของเด็กและมุ่งให้เด็กแสวงหาความรู้และพัฒนาทักษะต่างๆของตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เด็กทุกคนจึงควรมีแผนการสอนเฉพาะบุคคล การจัดกลุ่มเพื่อการสอน อาจจัดเด็กที่มีการสอนเฉพาะบุคคลใกล้เคียงกันไว้ในกลุ่มเดียวกันก็ได้ เพื่อความสะดวกในการสอน

หลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ ควรครอบคลุมเนื้อหาในด้านต่อไปนี้คือ

1. การพัฒนาการรับรู้และการเคลื่อนไหว ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก ประสานระหว่างกล้ามเนื้อมือกับสายตา การรับรู้ทางสายตา การรับรู้ทางการฟังและความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนต่างๆของร่างกาย

2. ภาษา เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้มีปัญหาด้านภาษา ดังนั้นหลักสูตรจึงควรเน้นด้านภาษา เพื่อจัดความบกพร่องด้านนี้ของเด็ก ขอบข่ายของเนื้อหาด้านภาษาควรครอบคลุมไปถึง การพูด การอ่าน การสะกดคำและการเขียน

3. วิชาพื้นฐาน ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา

4. การงานและพื้นฐานอาชีพ พื้นฐานในด้านนี้จะช่วยเตรียมเด็กให้มีความพร้อมในการฝึกอาชีพต่อไป

5. ทักษะทางสังคม เป็นการฝึกทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นที่จะช่วยให้เด็กมีสัมพันธที่ดีต่อผู้อื่นและสามารถทำงานกับคนอื่นได้ดีที่สุดในที่สุด

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่าการจัดหลักสูตร หมายถึง การเตรียมความรู้ในเรื่องหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาและกิจกรรมในหลักสูตร การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดการเรียนร่วมมีกิจกรรมที่จัดขึ้นในระหว่างการเรียนการสอนมีลักษณะคล้ายคลึงกับการเรียนการสอนโดยทั่วไปเนื่องจากนักเรียนเรียนร่วมเป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องเพียงเล็กน้อยภายหลังจากการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายในระดับหนึ่ง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนส่งเข้าชั้นเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ กิจกรรมการเรียนการสอนพอที่จะกล่าวได้ดังต่อไปนี้

รูปแบบการจัดการเรียนร่วม

การเรียนการสอนแบบเรียนร่วม เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติโดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้มีโอกาสเรียนรู้และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งรูปแบบการเรียนร่วมมีหลายรูปแบบดังนักวิชาการหลายท่านกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 19-20) ได้แบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 ชั้นเรียนปกติเต็มวัน นักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลาโดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น และนักเรียนไม่ได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษโดยตรง

รูปแบบที่ 2 ชั้นเรียนปกติเต็มวัน และบริการปรึกษาหารือ นักเรียนเข้าเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น แต่มีผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นบุคคลซึ่งมีประสบการณ์ทั้งในเรื่องการศึกษาปกติ และการศึกษาพิเศษร่วมให้บริการปรึกษาหารือ เช่น นักจิตวิทยา ครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นครูเดินสอน หรือครูการศึกษาพิเศษ ทำหน้าที่เป็นครูสอนเสริมในโรงเรียน

รูปแบบที่ 3 ชั้นเรียนปกติเต็มวัน และบริการครูเดินสอน นักเรียนเข้าเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น และการช่วยเหลือสนับสนุนโดยตรงจากครูเดินสอนตามตารางที่กำหนด หรือเมื่อมีความต้องการจำเป็นพิเศษ ครูเดินสอนอาจเป็นนักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด ครูแก้ไขการพูด หรือครูการศึกษาพิเศษที่เดินทางไปให้บริการตามโรงเรียนต่างๆแก่นักเรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่องทั้งใน และนอกห้องเรียน รวมทั้งยังให้บริการช่วยเหลือแก่ครูทั่วไปโดยตรงด้วย เช่น ช่วยครูทั่วไปในกรณีที่นักเรียนบางคนต้องการสอนเสริม หรือปรับพฤติกรรม รวมทั้งให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูทั่วไปเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง

รูปแบบที่ 4 ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการสอนเสริม นักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น แต่ได้รับการสอนเพิ่มเติมหรือสอนเสริมจากครูการศึกษาพิเศษในห้องสอนเสริมตามกำหนดตารางเรียน โดยให้นักเรียนมาเรียนสอนเสริมกับครูบางเวลา และบางวิชา ครูสอนเสริมอาจสอนเนื้อหา หรือทักษะที่นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องมีความต้องการจำเป็นพิเศษที่จะต้องเรียนรู้หรือพัฒนาให้เกิดขึ้น เช่น ทักษะการทำความเข้าใจความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation & Mobility :O&M) สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น หรือภาษามือสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยอาจสอนเป็นเฉพาะบุคคล หรือเป็นกลุ่มเล็กๆก็ได้ ในปัจจุบันครูสอนเสริมจะใช้เวลาสอนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องร่วมกับครูในชั้นเรียนมากกว่าที่จะนำนักเรียนเหล่านี้ออกมาสอนในห้องสอนเสริม นอกจากนี้ครูสอนเสริมจะเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษา และสาธิตการสอนแก่ครูทั่วไปด้วย

รูปแบบที่ 5 ชั้นเรียนพิเศษและชั้นเรียนปกติ นักเรียนเรียนในชั้นเรียนพิเศษและเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติมากขึ้นตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับระดับความสามารถของนักเรียน โดยอาจเรียนร่วมในบางวิชา เช่น พลศึกษา ศิลปศึกษา ดนตรี-นาฏศิลป์ การงานพื้นฐานอาชีพ จริยศึกษา ครูการศึกษาพิเศษและครูทั่วไปร่วมกันทำงาน ร่วมกันรับผิดชอบ รูปแบบนี้จัดได้ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

วาริ ธีระจิตร (2545 : 16-19) ได้จัดแบ่งรูปแบบการเรียนเป็น 5 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา การจัดบริการสำหรับเด็กพิเศษ ลักษณะนี้ จัดให้กับเด็กที่มีความพิการไม่มากหลังจากเด็กได้รับการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านที่จำเป็นก็สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ทั้งนี้อาจมีอุปกรณ์ เครื่องมือพิเศษช่วยทางด้านการศึกษา เช่นเครื่องช่วยฟัง รวมทั้งการให้บริการแนะแนวแก่ครูในชั้นเรียนปกติด้วย ในกรณีเด็กปัญญาเลิศ เด็กที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทางและเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ ก็สามารถเรียนร่วมในลักษณะนี้เพียงแต่ปรับเปลี่ยนโปรแกรมการสอนและวิธีการสอนให้เหมาะสม สภาพความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละประเภท

รูปแบบที่ 2 การเรียนร่วมในชั้นเรียน โดยได้รับการบริการพิเศษ การจัดบริการ โดยให้เด็กพิเศษเรียนในชั้นเรียนปกติเป็นเวลา โดยได้รับการบริการต่างๆเพิ่มเติม เช่น ได้รับการสอนเสริมบางวิชาจากครูการศึกษาพิเศษเช่น การฝึกพูด ฝึกให้คุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว และ โปรแกรมพิเศษของเด็กปัญญาเลิศเป็นต้น โดยเด็กได้รับการบริการเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม

รูปแบบที่ 3 การเรียนร่วมในชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ จัดให้แก่เด็กที่มีความสามารถสูงจนไม่สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ควรจัดบริการพิเศษให้ เช่น กายภาพบำบัด อาชีวบำบัด การแก้ไขการพูด การฝึกฟัง ตลอดจนการเพิ่มความรู้สำหรับเด็กที่มีความสามารถสูง เป็นต้น

รูปแบบที่ 4 การจัดโรงเรียนพิเศษ เด็กที่มีความบกพร่องมาก และไม่สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ครูการศึกษาพิเศษที่สอนจำเป็นต้องมีความรู้พิเศษสอนประจำในโรงเรียนพิเศษ

รูปแบบที่ 5 การจัดการศึกษาพิเศษนอกโรงเรียน คือการจัดการศึกษาในโรงพยาบาล สถานพักฟื้น สถานรับเลี้ยงดูเด็กและที่บ้าน เป็นต้น เป็นการจัดให้แก่เด็กพิการทางกาย และสุขภาพหรือเด็กปัญญาอ่อน

นอกจากรูปแบบดังกล่าวข้างต้น โจน และคอลลินส์ (Jones and Collins, 1966) (อ้างถึงในวาริ ธีระจิตร, 2545 : 16-19) ได้เสนอแนะรูปแบบเรียนร่วมดังนี้คือ

1. รูปแบบชั้นพิเศษเต็มเวลา
2. รูปแบบชั้นพิเศษแบบผสม
3. รูปแบบห้องเสริมความรู้
4. รูปแบบครูเดินสอน
5. รูปแบบให้คำปรึกษาแนะนำสำหรับครู

การจัดรูปแบบเรียนร่วมให้แก่เด็กควรพิจารณาลักษณะของความบกพร่องของเด็ก ตลอดจนต้องคำนึงถึงความพร้อมของโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ ด้วย จึงจะช่วยให้การจัดการเรียนร่วมบรรลุผลให้ได้มากที่สุด

ผดุง อารยะวิญญู (2544 : 45-46) ได้แบ่งรูปแบบการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 3 ลักษณะ คือ

1. การเรียนร่วมเต็มเวลา (Mainstreaming) เป็นการส่งเสริมเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติในห้องปกติห้องละประมาณ 1-2 คน การเรียนร่วมในลักษณะนี้มีข้อดีคือ เด็กทั้ง 2 ประเภทได้อยู่ด้วยกันทำให้เกิดความเข้าใจกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นการเตรียมเด็กให้อยู่ในสังคมเดียวกัน เมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ แต่เรียนร่วมลักษณะนี้มีข้อเสีย เช่น ครูปกติไม่เข้าใจเด็ก ทำให้สอนเด็กได้ไม่ดี ผู้ปกครองเด็กปกติอาจรังเกียจเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กอาจเรียนไม่ทันเพื่อนเป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้การเรียนร่วมให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กโรงเรียนจะต้องเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเปิดดำเนินการเรียนร่วม เช่น

1.1 เตรียมเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้มีความพร้อมใกล้เคียงกับเด็กปกติในทุกด้าน

1.2 ชี้แจงให้ผู้ปกครองเด็กทั้ง 2 ฝ่ายเข้าใจนโยบาย

1.3 แนะนำครูผู้สอนในการปรับหลักสูตร วิธีสอนและวิธีวัดผล

1.4 ชี้แจงให้เด็กทั้ง 2 ฝ่ายเข้าใจซึ่งกันและกันและเข้าใจปรัชญาของการเรียนร่วม เป็นต้น

2. การเรียนรวม (Inclusion) การเรียนรวมเป็นแนวคิดที่ค่อนข้างใหม่เป็นแนวคิดเชิงปรัชญาคล้ายกับการเรียนร่วม แต่การเรียนร่วม (Mainstreaming) อาจเน้นเฉพาะการให้เด็กเรียนรวมกันเฉพาะในห้องเรียน ในโรงเรียนเดียวกัน แต่การเรียนรวม (Inclusion) มุ่งเน้นให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กปกติได้ดำรงชีพออยู่ร่วมกันตั้งแต่เกิดจนตาย นั่นคือวัยเด็ก เด็กเจริญเติบโตคู่กันมาในสังคมเข้าโรงเรียน และเรียนหนังสือด้วยกันในระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือสูงกว่า และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถดำรงชีพออยู่ในสังคมด้วยกัน โดยไม่มีการแบ่งแยก หรือรังเกียจ หรือรังเกียจ ซึ่งกันและกัน

3. การเรียนร่วมบางเวลา (Integration) เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเรียนร่วมกับเด็กปกติในบางเวลาหรือบางวันในวิชาศิลปะ ดนตรี ลูกเสือ-เนตรนารีหรือกิจกรรมนอกหลักสูตรอื่นๆ

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้เทคนิควิธีการในการจัดกิจกรรม และการนิเทศการเรียนการสอน

การเตรียมบุคลากร

การจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติจะประสบความสำเร็จได้ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือด้านบุคลากร ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่มีความสำคัญ ทั้งนี้การจัดการเรียนร่วมต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่ายประสานการทำงานและร่วมมือกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดเตรียมบุคลากรที่เหมาะสม นอกจากบุคลากรที่ทางโรงเรียนมีอยู่แล้วตามปกติแล้วควรมีบุคลากรอื่นร่วมปฏิบัติงานด้วยกัน เพื่อให้การจัดการเรียนร่วมประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้

กระทรวงศึกษาธิการ (อ้างถึงใน วรวรรธน ฌนพรชัยทิพย์, 2548 : 30-31) ได้กล่าวถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนร่วมว่า บุคลากร หมายถึง บุคคลที่มีหน้าที่จัดดำเนินการเรียนร่วม ซึ่งได้แก่บุคคลต่อไปนี้ คือ ผู้บริหาร โรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ช่วยผู้บริหาร เป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การเรียนร่วมในชั้นปกติประสบความสำเร็จได้จะต้องได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนร่วมอย่างพอเพียง เข้าใจการปฏิบัติงานที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน ทำความเข้าใจกับบุคลากรทุกฝ่ายภายในโรงเรียนและจัดหาบริการสนับสนุนเพื่อเสริมงานเรียนร่วมให้สัมฤทธิ์ผลได้ โดยจัดให้มีครูต่างๆตามความจำเป็นเรียงตามลำดับ คือ

1. ครูประจำชั้นปกติ นอกจากจะมีความรู้ในด้านการสอนเด็กปกติแล้ว ควรจะได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้พื้นฐานและวิธีสอนเด็กพิการที่เรียนร่วมในชั้นของตน และเข้าใจวิธีการประสานงานกับบุคคลอื่นๆที่เกี่ยวข้องด้วย

2. ครูประจำชั้นพิเศษ คือ ผู้ทำหน้าที่สอนเด็กพิการในชั้นเรียนพิเศษเต็มเวลาหรือบางเวลา ปรับพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหาในโรงเรียน ครูชั้นพิเศษนี้มีวุฒิหรือได้รับการฝึกอบรมทางมาทางสาขาวิชาการสอนเด็กพิการ หรือทางการศึกษาพิเศษ

3. ครูเสริมวิชาการ คือ ครูการศึกษาพิเศษที่มีหน้าที่สอนเสริม เพื่อช่วยให้การเรียนของเด็กพิการที่เรียนร่วมในชั้นปกติมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ให้ความช่วยเหลือแก่เด็กตามความต้องการและความจำเป็น โดยจัดตารางการเรียนการสอนวิชาอย่างสม่ำเสมอ ครูสอนเสริมจะมีห้องเสริมวิชาการ สำหรับให้เด็กพิการเข้ารับการช่วยเหลือ เพื่อการแก้ไขปัญหาด้านการเรียน

ส่วนครูอื่นๆ เช่น ครูสอนพูด ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ครูจิตวิทยา ครูสังคมสงเคราะห์ ครูผู้ประสานงานและผู้ช่วยครู โรงเรียนควรจัดหาให้ตามความเหมาะสมกับความต้องการในการช่วยเหลือเด็กที่จัดเข้าเรียนร่วมในแต่ละประเภทได้ หรือจัดตามสภาพเศรษฐกิจของโรงเรียนและผู้ปกครองตามความเหมาะสมหรือทำการอบรมครูที่มีอยู่แล้วให้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวอีกทางหนึ่ง

ผดุง อาระยะวิญญู (2542 : 229-231) กล่าวว่า บุคลากรมีความจำเป็นในการจัดการเรียนร่วม นอกจากบุคลากรที่มีอยู่แล้วในโรงเรียนปกติ ควรมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ครูประจำการพิเศษ ทำหน้าที่สอนประจำชั้นพิเศษในโรงเรียนเนื่องจากการชั้นพิเศษจัดตามสภาพความบกพร่องของเด็ก ดังนั้นครูประจำชั้นพิเศษควรได้รับการฝึกอบรมมาเฉพาะด้าน เช่น สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน การสอนเด็กปัญญาอ่อน

2. ครูเวียนสอน (หรือครูเดินสอน) ครูที่เดินทางจากโรงเรียนหนึ่งไปยังโรงเรียนอีกแห่งหนึ่ง หรือหลายๆแห่ง เพื่อทำหน้าที่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การจัดครูเวียนสอนมักจะจัดในกรณีที่มีจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษน้อยในแต่ละโรงเรียน ครูเวียนสอนจะมีตารางการปฏิบัติงานที่แน่นอนและจะวนเวียนกลับมาสอนที่โรงเรียนเดิมอีกครูเวียนสอนอาจไม่สังกัดโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งโดยตรงแต่อาจสังกัดหน่วยงานกลาง เช่น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เป็นต้น ซึ่งขึ้นอยู่กับการจัดระบบงานบริหารงานบุคคลของหน่วยงานทางการศึกษา

3. ครูเสริมวิชาการ เป็นครูที่ทำหน้าที่สอนเด็กเพิ่มเติม จากการที่เด็กได้เรียนในห้องปกติ ครูเสริมวิชาการจะปฏิบัติงานในห้องเสริม (หรือศูนย์วิชาการ) นักเรียนแต่ละคนจะมีตารางเฉพาะที่จะเข้ามาเรียนกับครูเสริมวิชาการ นักเรียนแต่ละคนอาจใช้เวลาในห้องวันละ 1-2 คาบ (คาบละ 50 นาที) หรือมากกว่า ขึ้นอยู่กับความต้องการของเด็ก นอกจากสอนเด็กในห้องเสริมวิชาการแล้ว ครูเสริมวิชาการยังประสานงาน ตลอดจนให้คำแนะนำครูปกติในการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

4. ครูที่ปรึกษา มีหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูที่สอนเด็กปกติในการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตลอดจนวางแผนการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็ก และประสานงานกับครูอื่นในโรงเรียน ครูที่ปรึกษาอาจไม่สอนเด็กโดยตรง

5. ครูแนะแนว มีหน้าที่ให้คำแนะนำในด้านการปรับตัว ตลอดจนแนะแนวด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ และการศึกษาต่อของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

6. ครูสอนพูด/แก้ไขการพูด มีหน้าที่ในการสอนพูด และหรือแก้ไขการพูดแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

7. ครูผู้ช่วย มีหน้าที่ช่วยครู โดยเฉพาะการดูแลเด็ก เมื่อเด็กประกอบกิจกรรม

8. นักจิตวิทยา มีหน้าที่ทดสอบทางจิตวิทยา ซึ่งมีความจำเป็นในการคัดแยกและจำแนกประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ขอบข่ายหน้าที่อาจรวมไปถึงการให้คำแนะนำปรึกษาแก่เด็กและครูหรือ การบำบัดทางจิตวิทยาแก่เด็ก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความต้องการ และการจัดสรรตำแหน่ง และความรับผิดชอบของหน่วยงานทางการศึกษา

9. นักโสตสัมผัสวิทยา มีหน้าที่ในการตรวจวัดการได้ยินของเด็กเลือกเครื่องช่วยฟังให้กับเด็ก ตลอดจนเสนอแนะในการแก้ไขการพูด และการสอนภาษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

10. นักกายภาพบำบัด มีหน้าที่ในการให้บริการบำบัดทางกายภาพแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

11. นักกิจกรรมบำบัด มีหน้าที่ในการฝึกการมือ และนิ้วมือแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

12. นักสังคมสงเคราะห์ มีหน้าที่ในการแนะนำ และช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว

13. แพทย์ อาจเป็นแพทย์ทั่วไป หรือแพทย์ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านทำหน้าที่ตรวจวินิจฉัยและวางแผน เพื่อการบำบัดรักษาต่อไป

14. จิตแพทย์ ทำหน้าที่ช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาทางจิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม

บุคลากรที่กล่าวมาแล้วนี้เป็นทั้งบุคลากรทางการศึกษา และทางการแพทย์บุคลากรบางคนอาจประจำอยู่ที่โรงเรียน บางตำแหน่งอาจสังกัดที่สำนักงานกลางหรือจะเป็นความร่วมมือจากโรงพยาบาลก็ได้ โรงเรียนอาจไม่จำเป็นต้องได้รับบริการจากบุคลากรทั้ง 14 ประเภทที่กล่าวมานี้ อาจพิจารณาตำแหน่งที่จำเป็นก่อน ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของสถานศึกษาในการใช้บริการจากบุคลากรเหล่านี้

ในส่วน เร โนลด์ และเบิร์ช Reymolds and Birch,1982 (อ้างถึงใน อافر ศรีนุเดช, พรหมณี หาญหัก, ปริศนา สันคำ ,2553 : 2-3) กล่าวว่า องค์ประกอบที่จะทำให้การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติประสบผลสำเร็จมี 10 ประการ คือ

1. ครูการศึกษาพิเศษ และครูปกติจะต้องทำงานประสานกัน และร่วมมือกันอย่างดี
2. หากครูที่สอนเด็กปกติมีปัญหาในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทางโรงเรียนควรรหาทางแก้ไข

3. ครูผู้สอนควรมีเจตคติเชิงบวกต่อการเรียนรวม กล่าวคือ

3.1 ครูมีความเชื่อว่าเด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา

3.2 ครูมีความตั้งใจในการสอน

3.3 ครูมีการวางแผนการศึกษาอย่างรอบครอบ

3.4 ครูจัดการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นได้ รวมทั้งขนาดของชั้นเรียน

3.5 ครูตระหนักว่าพัฒนาการของเด็กด้านอารมณ์ สังคม มีความสำคัญเช่นเดียวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. การอบรมครูปกติให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการพิเศษ

5. การเรียนร่วมควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน
6. การประเมินผลการเรียนความก้าวหน้าในการเรียนของเด็กควรกระทำอย่างสม่ำเสมอ
7. การใช้ประโยชน์แห่งทรัพยากรจากชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
8. ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมและรับรู้เกี่ยวกับการเรียนร่วม
9. โรงเรียนควรมีความพร้อมก่อนลงมือจัดการเรียนร่วม
10. การคัดเลือกเด็กก่อนเข้าเรียนร่วม ควรพิจารณาถึงความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ ประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2541ก : 13-14) กล่าวถึงบทบาท และหน้าที่ของครู การศึกษาพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง แพทย์ นักจิตวิทยา ผู้พิการการศึกษาพิเศษ หรืออาจใช้เครื่องมือคัดแยกที่ครูผู้สอนสามารถคัดแยกได้และมีการวิเคราะห์ทั้งจุดเด่น จุดด้อยของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
 2. จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะรายบุคคล (Individual Education Plan :IEP)ในรูปคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนของนักเรียน ผู้ที่มีคุณวุฒิและความรู้ในสาขาที่ตรงกับความบกพร่องของนักเรียน นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและผู้ปกครองของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ
 3. จัดทำแผนการสอนเฉพาะรายบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP) โดยครูประจำวิชาเป็นผู้จัดทำให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทุกคนให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาเฉพาะรายบุคคล จัดเป็นรายชั่วโมงหรือรายสัปดาห์ก็ได้
 4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามความจำเป็น โดยใช้เทคนิคการ วิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท
 5. จัดสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับลักษณะความบกพร่องของนักเรียนและเอื้อต่อการเรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับชุมชนและร่วมกิจกรรมได้อย่างมีความสุข
 6. วัดและประเมินผลนักเรียนบุคคล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย รวมทั้งการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการพิเศษของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง
- ส่วนผดุง อารยะวิญญู (2542 : 35-38) ได้ระบุข้อควรจำเกี่ยวกับการเรียนร่วมที่อ้างถึงบทบาทหน้าที่ของครูในโรงเรียนเรียนร่วมว่า ครูที่สอนเด็กปกติมีบทบาทสำคัญมากที่จะทำให้เด็กที่เรียนร่วมประสบผลสำเร็จ ครูเหล่านี้ควรมีส่วนร่วมใน

1. การทดสอบเด็ก

2. การให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก
3. การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะรายบุคคล
4. การส่งเด็กเข้าเรียน
5. การเรียนการสอน
6. การประเมินผล
7. การจัดสภาพแวดล้อม

นอกจากนี้ยังกล่าวด้วยว่า ในการเตรียมการเรียนร่วม ควรเตรียมผู้ปกครองทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย

จากแนวคิดดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่า การเตรียมบุคลากร หมายถึง การฝึกอบรม ศึกษางานและพัฒนาครูผู้สอนรวมทั้งการนิเทศ จัดหาเอกสาร เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ปกครองในการส่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียน

จากความหมายข้างต้นและภาระหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วมที่กล่าวมาซึ่งมีบุคลากรสองกลุ่มที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก และผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญมาก คือ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน เพราะผู้บริหารถือเป็นหัวใจในการบริหารจัดการเรียนร่วมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ อำนวยความสะดวก แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนตลอดจนเป็นที่ปรึกษาของครูผู้ปกครองและนักเรียนอีกด้วย ส่วนครูผู้สอนมีความใกล้ชิดกับนักเรียนจะทราบอุปสรรค และความต้องการของนักเรียนปกติ และนักเรียนเรียนร่วม ให้คำปรึกษาแก่นักเรียน นำปัญหาที่เกิดขึ้นเสนอต่อผู้บริหาร ในกรณีที่เกิดความรับผิดชอบ ประสานงานหรือขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งเสริม สนับสนุนกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนแก้ไขพฤติกรรมในทางบวกของนักเรียน ภายใต้การอำนวยความสะดวกของผู้บริหาร ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าบุคคลทั้งสองกลุ่มนี้จะต้องเกี่ยวข้องกับนักเรียนอย่างใกล้ชิดมากกว่าบุคคลกลุ่มอื่นๆ

การจัดเตรียมและใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน

การที่ผู้สอนมีทักษะและเลือกใช้สื่อการสอนได้อย่างถูกต้องสร้างความสนใจกับ ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ สื่อจะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ผู้สอนสามารถนำสื่อการสอนไปใช้ในขั้นตอนของการสอน เช่น ขั้นตอนการนำเข้าสู่เรื่อง ขั้นสอนเนื้อหา ขั้นการสรุปบทเรียน ฯลฯ การใช้สื่อประกอบการสอนจะประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับวิธีการเตรียม การเลือกและการใช้ของผู้สอนแต่ละครั้งถือเป็นสำคัญยิ่ง

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 22) กล่าวถึง สื่อการเรียนรู้ว่าสื่อการเรียนรู้เป็น เครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะ กระบวนการและคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้มี หลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่ หลากหลายของผู้เรียน

การจัดการสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำ และพัฒนาขึ้นเอง หรือ ปรับปรุงสื่อที่มีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว เพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการ เรียนรู้ที่สามารถส่งเสริม และสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่าง พอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง และผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้และ เครือข่าย การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้าและการ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคม โลก
2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความ รู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของ ผู้เรียน
4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
5. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ ของผู้เรียน
6. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและ การใช้สื่อ การเรียนรู้เป็นระยะๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ใน สถานศึกษา ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหา มีความถูกต้องและทันสมัยไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

นอกจากนี้ วาริรัตน์ แก้วอุไร (2550 : 1-2) ได้นำเสนอหลักการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียม
2. การเลือก
3. การใช้
4. การติดตามผล

หลักเกณฑ์ทั่วไปสำหรับการใช้สื่อการสอน มีดังนี้

1. การเตรียม
 - 1.1 สำรวจอุปกรณ์ทุกชิ้นให้อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้
 - 1.2 ทดลองใช้ให้คล่องแคล่ว
 - 1.3 สำรวจและจัดเตรียมห้องเรียนสำหรับใช้อุปกรณ์ให้เกิดความคล่องตัว
2. การเลือก
 - 2.1 เลือกสื่อให้เหมาะสมกับระดับวัย ระดับสติปัญญา และปลอดภัยในการใช้
 - 2.2 เลือกขนาด สื่อต้องมีขนาดใหญ่พอสำหรับการสอนจริงในชั้นเรียนที่ใหญ่

ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงจำนวนผู้เรียนในชั้นจริงว่า ทุกคนในชั้นจะมองเห็นสื่อได้ชัดเจนหรือไม่

 - 2.3 การใช้สื่อที่เคลื่อนไหวได้ จะช่วยสร้างความสนใจแก่ผู้เรียนได้ดีเป็นพิเศษ
 - 2.4 ใช้สื่อในปริมาณที่พอเหมาะ และตรงเป้าหมายกับเรื่องที่จะสอน
 - 2.5 ใช้สื่อที่สัมพันธ์กับบทเรียน และตรงกับจุดมุ่งหมายของเรื่องที่จะสอน
3. การใช้
 - 3.1 ใช้ตามลำดับก่อนหลังอย่างคล่องแคล่ว และแสดงให้เห็นทั่วกันทั้งชั้นอย่างชัดเจน การยกภาพให้ผู้เรียนดูควรยกให้สูงในระดับอกของผู้สอนและอยู่ข้างหน้าชั้นเรียน
 - 3.2 สื่อขนาดใหญ่ต้องมีที่ตั้งหรือที่แขวนเพื่อให้เห็นชัดเจน
 - 3.3 ใช้ไม้บรรทัดชี้สื่อ โดยผู้สอนยื่นขีดไปด้านใดด้านหนึ่งไม่ยื่นบังสื่อเหล่านั้น
 - 3.4 ในบางครั้งต้องเตรียมความพร้อมในการใช้สื่อของผู้เรียนไว้ล่วงหน้า จึงจะทำให้ผู้เรียนทำตามจุดมุ่งหมายของผู้สอนได้
 - 3.5 ควรใช้สื่อให้คุ้มค่ากับที่ได้เตรียมมา กล่าวคือ พยายามใช้ให้เป็นประโยชน์ที่สุด เช่น ใช้แผนภูมิส่วนประกอบของต้นไม้ในชั้นสอนแล้ว อาจใช้แผนภูมินั้น ๆ ในชั้นสรุปบทเรียนอีกแต่ต้องมีวิธีใช้ต่างกันไปกับชั้นสอน เป็นต้น
 - 3.6 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ เช่น ให้อธิบายภาพ สักกและอ่านบัตรคำ เลือกภาพ จับคู่ เป็นต้น
 - 3.7 ในโอกาสที่ต้องการแจกสื่อไปตามโต๊ะผู้เรียน เช่น เทียนไข ไม้ขีด กระดาษ ฯลฯ ผู้สอนควรจะฝึกให้ผู้เรียนแจกกันเองได้ โดยผู้สอนให้ผู้เรียนหยิบส่วนของตนไว้ที่เหลือส่งต่อไป

3.8 ในกรณีที่ต้องการให้ผู้เรียนมาใช้สื่อหน้าชั้น ควรฝึกให้ผู้เรียนหันหน้า เข้าหาชั้นเรียน และไม่ยื่นบังตาของเพื่อนจากสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ นอกจากนี้ควรกำชับถึงความปลอดภัย และความระมัดระวังเป็นพิเศษในด้านความเสียหาย

4. การติดตามผล เป็นการติดตามผลของการใช้สื่อการสอน เพื่อให้ทราบว่า ผู้เรียนได้รับความรู้จากสื่อที่ใช้นั้นมากน้อยเพียงใด มีข้อบกพร่องอย่างไร

ประโยชน์ของการใช้สื่อการสอน

การใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมและใช้อย่างมีประสิทธิภาพ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนได้ดังนี้

1. การใช้สื่อการสอนจะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้รับความรู้และเกิดประโยชน์
2. การใช้สื่อการสอนจะให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง
3. การใช้สื่อการสอนช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดและความเข้าใจที่ถูกต้องและรวดเร็ว

4. ผู้เรียนเกิดทักษะในการศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่อการสอน
5. การใช้สื่อการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการจำเรื่องราวและสิ่งต่าง ๆ ได้นาน แม่นยำและถูกต้อง

6. การใช้สื่อการสอนมีส่วนช่วยในการเพิ่มพูนประสบการณ์เดิมของผู้เรียนและเปลี่ยน ทักษะคติไปในทางที่พึงปรารถนาได้

ซึ่งสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (2551 : 1) ที่ชี้ให้ทราบประโยชน์ของการใช้สื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติมดังนี้

1. ทำให้เนื้อหาความรู้ที่สอนมีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น
2. ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้มากขึ้นในเวลาจำกัด
3. ได้รับความสนใจของผู้เรียน
4. เป็นเครื่องชี้แนะการตอบสนองของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นการสอนแบบใด
5. ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะและกระบวนการต่างๆในการแก้ไข
6. เอาชนะขีดจำกัดต่างทางกายภาพ เช่น ทำสิ่งซับซ้อนให้ง่ายขึ้น ทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวให้เร็วหรือช้าลงได้ ขยายส่วนหรือย่อส่วนได้ นำสิ่งที่อยู่ไกลหรือลึกลับมาศึกษาได้
7. เป็นเครื่องมือของครูในการวินิจฉัยผลการเรียนและช่วยการสอนได้

ส่วนการประเมินสื่อ วาริรัตน์ แก้วอุไร (2550 : 2) ให้คำแนะนำว่ามีคุณลักษณะที่ใช้ในการประเมินสื่อดังนี้

1. ลักษณะของสื่อมีความเหมาะสมในแง่ของขนาด สี ภาพ ความทันสมัยในเนื้อหา

2. ความพร้อมในการเตรียมสื่อเพื่อนำเสนอ

2.1 ความคล่องแคล่วในการใช้

2.2 ความสามารถในการใช้สื่อได้ตามลำดับก่อนหลัง

3. ความสามารถในการใช้สื่อ

3.1 สามารถใช้ได้ตรงตามความมุ่งหมาย

3.2 ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายและประหยัดเวลา

3.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ

4. การตอบสนองของผู้เรียนต่อการนำสื่อมาใช้ของผู้สอน

จากแนวคิดดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่า การจัดเตรียมและใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน หมายถึง ผลิต จัดหา ชื่อการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ การประเมินการใช้สื่อและการปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 23-24) ได้จำแนกการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ดังนี้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูล และสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา และเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงการ การประเมินชิ้นงาน/ ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเอง หรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ในกรณีที่ไม่มีผ่านตัวชี้วัดให้มีการสอนซ่อมเสริม

การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุง และส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด

2. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผล การเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คณิตวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา และการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด ในการดำเนินการจัดสอบ นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพ

การศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ บนพื้นฐาน ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหา และความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันทั่วถึง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการเรียน

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้อง และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

กรมสามัญศึกษา (อ้างถึงใน วรวรรธน รัตนวิทยุ, 2548 : 26-27) ได้กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนของบุคคลที่มีความบกพร่องที่เรียนร่วมชั้น ต่างไปจากการวัดผลของเด็กปกติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถที่แตกต่างกันออกไปของเด็กแต่ละคน ซึ่งการวัดผลของเด็กจะถูกกำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีแผนการจัดการศึกษา นี้ ไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกับเด็กปกติ โดยมีหลักการประเมินผล ลักษณะสำคัญของการประเมินผล และวิธีการสอน ดังนี้

1. การประเมินผลจะต้องคำนึงถึงระดับสติปัญญาที่แตกต่างกัน เพราะการเรียนรู้ที่ต่างกัน
 2. การประเมินผลจะต้องสะท้อนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมและความสามารถที่ปรากฏออกมา มิใช่สะท้อนขนาดหรือปริมาณความรู้
 3. การประเมินผลจะต้องให้ข้อมูลที่เที่ยงตรงกับผู้เรียน
 4. การประเมินผลจากสภาพจริง ควรเน้นให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์
 5. ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นผลงานมาจากการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน
 6. การประเมินผลจากสภาพจริง จะต้องเอื้อต่อแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล
- ลักษณะสำคัญของการประเมินผล
1. เน้นการพัฒนาเด็กอย่างชัดเจน

2. ตอบสนองหลักสูตรที่เน้นสภาพจริง
 3. เน้นสถานการณ์ที่เป็นจริง
 4. ตอบสนองการเรียนรู้และความสามารถของนักเรียน
 5. ความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ครู นักเรียน และบุคลากรในวิชาชีพ
 6. ไม่นำผลสัมฤทธิ์ไปเปรียบเทียบกับเด็กคนอื่น
 7. การประเมินผลโดยดูความก้าวหน้าของการพัฒนาการ
 8. การประเมินผลจากสภาพโดยรวมของเด็ก
- วิธีการสอบ

1. ให้สอบปากเปล่า
2. ทำข้อสอบโดยไม่จำกัดเวลา
3. กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนใหม่
4. ให้สอบในห้องพิเศษ

Zigmond, Vallecorsa and Silverman, 1983 (อ้างถึงใน ผดุง อารยะวิญญู, 2542ก : 244-245) ได้กำหนดกลยุทธ์ในการประเมินผลการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ 12 ขั้น ตามลำดับดังนี้คือ

1. ตัดสินใจว่าจะประเมินผลด้านใด
2. จัดลำดับทักษะที่ต้องการประเมิน
3. ตัดสินใจว่าจะเริ่มต้นที่ใด
4. เลือกเครื่องมือที่จะใช้ในการทดสอบ
5. เตรียมพร้อมก่อนทดสอบ
6. ลงมือทดสอบ
7. รวมคะแนน
8. วิเคราะห์คะแนนและสรุปผล
9. ค้นหาสาเหตุของความบกพร่อง
10. ทดสอบเพิ่มเติม
11. กำหนดจุดประสงค์ในการเรียนการสอน
12. ดำเนินการสอนตามแผนที่กำหนด

การประเมินผลโดยใช้เทคนิค 12 ขั้นดังกล่าวนี้ จะช่วยให้ครูทราบว่า จะเริ่มสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างไรและเริ่ม ณ จุดใด อย่างไรก็ตาม การประเมินผลเป็นโครงการต่อเนื่อง นั่นคือ ครูจะต้องทำการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เมื่อครูประเมินผล และทราบความบกพร่องของเด็กแล้ว ครูก็กำหนดจุดประสงค์ให้สอดคล้องกับความต้องการ และความสามารถของเด็ก ครูสอนตามเนื้อหาที่กำหนดซึ่งสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ครูทดสอบ และประเมินผลการ

เรียนของเด็กเมื่อครูทราบข้อบกพร่องของเด็กแล้ว ครูหาทางแก้ไขโดยกำหนดจุดประสงค์ใหม่ ครูทำการสอบ และวัดผลอีกเป็นเช่นนี้เรื่อยไป ดังนั้นการประเมินผลจึงเป็นขบวนการที่ต่อเนื่อง

ส่วนศรียา นิยมธรรม (2541 : 13-14) ได้เสนอแนะการประเมินผลตามความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน (Authentic Assessment of Student Performance) โดยกล่าวว่า ในขณะที่การเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการวัดและประเมินผลควรเน้นที่ความสนใจของเด็ก ผลของการเรียนรู้ โดยวัดจากผลงานของเด็กซึ่งแสดงถึงความสามารถที่แท้จริงอันเป็นผลจากการเรียนรู้ของเขา

วิธีการวัดและประเมินผลที่ใช้กันมาเป็นเวลานานแล้ว คือ การให้เด็กทำข้อสอบ ซึ่งอาจจะเป็นข้อสอบอัตนัย หรือปรนัย ส่วนใหญ่เป็นการวัดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนมา ซึ่งอาจไม่เกี่ยวข้องกับความต้องการหรือความสนใจของเด็กหรืออาจไม่เกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาไปใช้ในชีวิตจริงก็ได้

ดังนั้นแนวโน้มในการประเมินผล จึงเน้นประเมินความสามารถที่แท้จริงของเด็ก โดยประเมินจากผลงานของเด็ก ซึ่งสะท้อนให้เห็นความคิด ความเข้าใจ การนำไปใช้และแนวโน้มความสนใจของเด็ก การประเมินผลได้ตัดสินใจจากคะแนนที่เด็กสอบได้ในระยะเวลาที่เด็กทำข้อสอบเพียงสั้นๆเท่านั้น แต่ประเมินจากความสามารถของเด็ก โดยสังเกตจากพฤติกรรมหลายอย่างเป็นเวลานาน การประเมินผลวิธีนี้มีจุดเน้น ดังนี้

1. มุ่งประเมินผลความสามารถของนักเรียน ในการบูรณาการทักษะหลายด้าน เพื่อให้งานของนักเรียนประสบผลสำเร็จ
2. มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ ทักษะความคิดขั้นสูง และทักษะในการแก้ปัญหาซึ่งอาจแสดงออกในรูปของผลผลิตที่เด็กสร้างขึ้น
3. มุ่งเน้นการใช้ดุลยพินิจของเด็ก โดยพิจารณาจากการที่เด็กสามารถคิดกำหนดเป้าหมายในการทำงานของตนเองดำเนินงานเป็นขั้นตอนตามเป้าหมายและสามารถประเมินผลของตนเองได้
4. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลและต้องกำหนดเกณฑ์ล่วงหน้า

วิธีการประเมินผลที่ตัดสินใจจากคะแนนสอบเป็นหลักนั้น ไม่เหมาะกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษหลายประการ ประการสำคัญคือ ผลการเรียนไม่สามารถนำมาเกี่ยวกับเกณฑ์ปกติ (norms) ของเด็กปกติได้ ไม่สามารถนำมาเทียบกับกลุ่มซึ่งเป็นเด็กปกติได้ เนื่องจากหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะ ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวอาจแตกต่างไปจากหลักสูตรที่ใช้กับเด็กปกติ ดังนั้นการประเมิน โดยวิธีการสอบ จึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ประเมินผลการเรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

จากแนวคิดดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่าการวัดและการประเมินผลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องประกอบด้วย การปรับเกณฑ์ การใช้เครื่องมือ วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล

การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สถานที่ตั้งของโรงเรียน อาคารเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพที่เหมาะสมกับสภาพความบกพร่องของเด็กแต่ละประเภทในท้องถิ่นนั้น กระทรวงศึกษาธิการ (อ้างถึงใน วรวรรธน ฐนพรชัยทิพย์, 2548 : 33-34) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. อาคารเรียน เป็นตัวอาคารถาวรสร้างถูกสุขลักษณะอยู่ในสภาพใช้การได้ดี ประกอบด้วยห้องเรียนสำหรับชั้นเรียนพิเศษ มีพื้นที่ตามสภาพการใช้สอยไม่ต่ำกว่า 24-64 ตารางเมตร จัดเป็นสัดส่วนเพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน สะอาด อากาศถ่ายเทได้ดี มีแสงสว่างพอเหมาะ ควรมีห้องเพื่อการบำบัดพิเศษ เช่น ห้องแก้ไขการพูด ห้องกายภาพบำบัดและห้องกิจกรรมบำบัด ห้องเสริมวิชาการ คือห้องที่มีสื่อการเรียนการสอนที่ช่วยเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และมีครูที่มีความชำนาญทางการศึกษาพิเศษประจำอยู่ จัดให้มีห้องน้ำ ห้องส้วม สำหรับเด็กที่มีความพิการทางร่างกาย ซึ่งต้องใช้เครื่องช่วยพยุงหรือเก้าอี้ล้อเลื่อนในหนึ่งอาคารควรมีอย่างน้อยหนึ่งห้อง มีอากาศถ่ายเทเพียงพอ

2. สิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับเด็กพิการประเภทการได้ยิน การมองเห็นและสติปัญญา อาจใช้ร่วมกับเด็กปกติ แต่สำหรับเด็กพิการทางร่างกายควรคัดแปลงสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ คือ

2.1 พื้น ควรปูด้วยกระเบื้องยาง หรือวัสดุที่ไม่ลื่นสำหรับเด็กพิการทางร่างกาย ที่ต้องใช้เครื่องพยุงและไม้ค้ำ

2.2 ทางลาดขึ้น-ลง ยกพื้นหรือบันไดตั้งแต่ 2 ชั้นขึ้นไป สำหรับเด็กที่ใช้ล้อเลื่อนหรือไม้ค้ำยันควรมีราวจับอย่างน้อยหนึ่งข้าง

2.3 ทางเดิน/ทางเท้าภายใน และภายนอกอาคารควรปรับให้ลาดเชื่อมต่อกับพื้นโดยตลอด

2.4 ครุภัณฑ์ประจำห้องเรียน

2.5 ครุภัณฑ์ประกอบห้องกายภาพบำบัดพิเศษ ห้องแก้ไขการพูด ห้องกายภาพบำบัด และห้องกิจกรรมบำบัด

2.6 ครุภัณฑ์ที่เป็นส่วนประกอบจำเป็นในห้องน้ำ ห้องส้วม เช่น กระจก อ่างล้างมือราวจับใกล้โถส้วม ที่นั่งโถส้วมแบบราบ

ส่วนผลุง อารยะวิญญู (2542 : 51-54) กล่าวถึงการจัดห้องเรียน ซึ่งหมายถึงการจัดวางตำแหน่งโต๊ะ เก้าอี้ ตลอดจนอุปกรณ์บางอย่างในห้องเรียนให้เหมาะสม การจัดมุมใดมุมหนึ่งของห้องเรียน เช่น มุมอ่านหนังสือ มุมอิสระ การจัดโต๊ะและเก้าอี้ในลักษณะที่ทำให้ครูและนักเรียนเคลื่อนไหวได้สะดวก ถ้ามีนักเรียนที่นั่งรถเข็นเรียนร่วมอยู่จะต้องคัดแปลงสถานที่หากจำเป็นเพื่อให้เด็กเคลื่อนย้ายในห้องเรียนหรือเข้าออกนอกห้องเรียนได้โดยสะดวก การจัดที่นั่งให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กบกพร่องการได้ยินให้นั่งแถวหน้า เด็กที่เสียสมาธิง่ายไม่ควรนั่งใกล้หน้าต่างหรือประตู

สมศักดิ์ ไชยโชติ (2550 : 47-48) กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยการพิจารณาความพร้อมของโรงเรียนใน 3 ด้าน คือ สภาพทั่วไปในบริเวณโรงเรียน ห้องเรียนเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ไว้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปในบริเวณโรงเรียน ก่อนจัดการเรียนร่วมทางโรงเรียนจะต้องตรวจสอบว่าสภาพทั่วไป ในบริเวณโรงเรียนเอื้ออำนวยต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่จะเรียนร่วมในโรงเรียนหรือไม่เช่น หากจะรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายจะต้องตรวจสอบว่าที่ทางลาดรถเข็นหรือไม่ ในบริเวณรอบอาคารเรียนและโรงเรียนเป็นต้นห้องน้ำจะต้องมีราวจับที่เหมาะสมกับเด็ก หากมีโครงการจะรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตาเข้าเรียนควรปรับทางเดินให้เรียบ เพื่อเด็กจะได้ฝึกการเคลื่อนไหวสะดวกขึ้น เป็นต้น รวมทั้งจัดสิ่งที่จะเป็นอันตรายต่อเด็กทุกชนิด

2. ห้องเรียน ในการรับเด็กเข้าเรียนร่วมประเภทเรียนร่วมเต็มเวลาไม่จำเป็นต้องมีห้องพิเศษ เพราะเด็กเข้าเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปในห้องเดียวกันมากนักหากจะให้ได้ดี ควรมีห้องละ 1-2 คน แต่ถ้ามีเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีความบกพร่องมากขึ้น ควรจัดเป็นชั้นพิเศษในโรงเรียนทั่วไปให้มีเด็กห้องละ 4-5 คน มีครูการศึกษาพิเศษประจำ 1 คน ถ้าจำเป็นต้องใช้ห้องเรียนเพิ่ม ควรจัดหาสถานที่เงียบ ไม่มีเสียงรบกวน ไม่มีสิ่งรบกวนทางสายตา เป็นต้น

3. เครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ หากเด็กมีความบกพร่องไม่มากนักไม่จำเป็นต้องมีอุปกรณ์เพิ่มเติม เด็กใช้ทุกอย่างเช่นเดียวกับเด็กทั่วไปหากเด็กมีความบกพร่องมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในห้องพิเศษ อาจจำเป็นต้องได้รับการเพิ่มเติมและใช้อุปกรณ์เฉพาะอย่าง เช่น ห้องฝึกพูดที่ชะระบบ loop สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเครื่องมือกายภาพบำบัด เป็นต้น ครูการศึกษาพิเศษ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จะให้คำแนะนำเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ได้เป็นอย่างดี

จากแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อม หมายถึง การปรับสภาพแวดล้อม อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องน้ำ รวมถึงการจัดชั้นเรียน ห้องสอนเสริม ห้องเล่น ห้องน้ำ และแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

สรุปจากเนื้อหาทั้ง 6 ด้าน ของการวิจัยเป็นส่วนที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าศึกษา และหาข้อค้นพบจึงได้กำหนดการสร้างเครื่องมือ เพื่อการสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายด้านของการวิจัยใน

ครั้งนี้ซึ่งคาดว่ากลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย สามารถให้คำตอบที่ตรงประเด็น ทั้งด้านสภาพ และปัญหา การจัดการเรียนร่วมตลอดจนข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกิดประโยชน์กับการจัดการเรียนร่วมต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วม ที่ผู้วิจัยรวบรวมไว้ดังนี้

วรวรรณ ฐนพรธัญทิพย์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหา การจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัด ปัตตานียะลาและสตูล ผลการวิจัยพบว่า

1.สภาพการจัดการเรียนร่วม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ จัดการเรียนร่วมแบบเต็มเวลาและครูใช้เทคนิคการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการเรียนเพื่อให้เกิดทักษะการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม การวัดผลสอดคล้องกับ จุดประสงค์กลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วม ผู้บริหารเห็น ความสำคัญของการจัดการเรียนร่วม และสนองต่อนโยบายการจัดการเรียนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม อาคารเรียนอยู่ในสภาพดี เหมาะแก่การเรียนการสอน และมีความสะดวก ปลอดภัย ด้านงบประมาณ โรงเรียนได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อย

2.ระดับปัญหาด้านการจัดการเรียนร่วม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้าน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง

3.ข้อเสนอแนะ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรควรเน้นการมีส่วนร่วม ของชุมชนและบุคลากร ด้านบุคลากร ควรจัดหาครูที่ผ่านการอบรมหรือมีความรู้ทางการศึกษา พิเศษรับผิดชอบโดยตรง ด้านสิ่งแวดล้อม ควรจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นการเฉพาะกับ นักเรียนร่วม ด้านงบประมาณ ควรสนับสนุนในการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและต่อเนื่อง สำหรับการจัดซื้อสื่อ/วัสดุ

สมพงษ์ ยันตะบุศย์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการ ดำเนินงานจัดการเรียนการร่วมของเด็กพิเศษกับเด็กปกติใน โรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาภาพสินธุ์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานจัดการเรียนการร่วมของเด็กพิเศษกับเด็ก ปกติในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาพสินธุ์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง

2. สภาพและปัญหาการดำเนินงานจัดการเรียนการร่วมของเด็กพิเศษกับเด็กปกติ ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการและครูผู้สอน ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. สภาพการดำเนินงานจัดการเรียนการร่วมของเด็กพิเศษกับเด็กปกติในโรงเรียนแกนนำ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกัน ในด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการการเรียนการสอน และด้านสื่อการเรียนการสอน และแตกต่างกันในด้านอาคารสถานที่ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ส่วนปัญหาการดำเนินงานจัดการเรียนการร่วมของเด็กพิเศษกับเด็กปกติ ในโรงเรียนแกนนำ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนในโรงเรียนแกนนำที่มีขนาดแตกต่างกัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

4. การวิจัยครั้งนี้ ได้เสนอแนะเพื่อพัฒนาการดำเนินงานจัดการเรียนการร่วมของเด็กพิเศษกับเด็กปกติในโรงเรียนแกนนำ ในด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลและด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

สุภาพร ทองบ่อ (2551 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับปัญหาการจัดการเรียนร่วม โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และจำแนกเป็นรายด้าน 4 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านนักเรียน และด้านสภาพแวดล้อม ส่วนระดับปัญหาการจัดการเรียนร่วมโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และจำแนกเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ด้านเครื่องมือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านนักเรียน และด้านสภาพแวดล้อม

2. การเปรียบเทียบระดับปัญหาการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาการจัดการเรียนร่วมด้านนักเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูผู้สอนมีปัญหาการจัดการเรียนร่วมมากกว่าผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ปัญหาการจัดการเรียนร่วมมากกว่าผู้บริหารโรงเรียน ส่วนครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ มีปัญหาการจัดการเรียนร่วมไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบระดับปัญหาการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมมีปัญหาการจัดการเรียนร่วมทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลาง

งานวิจัยของ ประภาพร เติงศิริ (2542 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องปัญหาการจัดการเรียนร่วม ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้าราชการครูโดยส่วนร่วมและจำแนกตามสถานภาพมีปัญหาการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดยโสธร โดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นครูผู้สอนมีปัญหาด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก โคนมีปัญหาเป็นรายข้ออยู่ระดับมากหรือปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในแต่ละด้าน คือ การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร ในโครงการเรียนร่วมมีความไม่เหมาะสม ไม่มีการเสริมแรงทางบวก และสร้างความไม่มั่นใจในตนเองให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษครูผู้สอนมีความรู้ และประสบการณ์ในการใช้สื่อสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษน้อย และไม่มีการประเมินผล เพื่อปรับปรุงแก้ไขแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

2. ข้าราชการครูได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ ด้านหลักสูตร และการนำไปใช้หลักสูตรควรมีการปรับปรุง ให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของเด็กแต่ละประเภท ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กพิเศษ ให้กับครูทุกคนที่อยู่ในโรงเรียนโครงการเรียนร่วม ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรมีงบประมาณในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอ และด้านการวัดและประเมินผล ควรมีเกณฑ์การประเมินผลที่ชัดเจน

ประภัสสร ทัดสนพงศ์ (2550 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนเรียนร่วม มีปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาในระดับมาก ในด้านสภาพแวดล้อม ด้านเครื่องมือ/สื่อ / นวัตกรรม และด้านผู้เรียน ส่วนด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีปัญหาระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนเรียนร่วม มีปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาสภาพแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประสบการณ์

การทำงานที่ต่ำกว่า 5 ปี และ 5 ปี ขึ้นไป พบว่าผู้บริหาร และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ต่างกันมี ปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า เกือบทุกด้าน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านผู้เรียน

3. ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนเรียนร่วม มีปัญหาเพิ่มเติมที่สำคัญ คือ ผู้ปกครองมีรายได้น้อย ขาดแคลนและมีปัญหาทางครอบครัวจึงทำให้นักเรียนขาดเรียนบ่อย ขาด แคลนงบประมาณสนับสนุนด้านสื่อและนวัตกรรม ครูผู้สอนมีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษน้อย และ ขาดการเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองที่ยากจน และผู้ปกครองไม่ยอมรับความจริงว่าเด็กในปกครอง เป็นเด็กพิเศษ ข้อเสนอแนะที่สำคัญได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบควรจัดอบรมบ่อย ควรผลิตครูที่มี วุฒิการศึกษาพิเศษให้เพียงพอกับความต้องการ และควรจัดห้องเรียนเฉพาะเด็กพิเศษ

ชนม์ พานิชชอบ (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการจัดการเรียน การสอนของเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดการ เรียนการสอนของเด็กพิการทั้ง 7 ประเภท ที่เรียนร่วมกับเด็กปกติใน โรงเรียนมัธยมศึกษา มีปัญหา กอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับจากมากที่สุด 3 ลำดับ ในแต่ละด้านดังนี้ ด้านหลักสูตร คือ การนำหลักสูตรปกติมาใช้ในการเรียนการสอนเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ การปรับปรุงหลักสูตร ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ และการปรับปรุงเนื้อหาและ กิจกรรมในหลักสูตรให้สอดคล้องกับเด็กพิการทุกระดับชั้น ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การจัดครูเข้าสอนเด็กพิการร่วมกับเด็กพิการตามความเหมาะสม ความถนัด และความสามารถ เฉพาะ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการของเด็ก พิการเรียนร่วม และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามลำดับขั้นการเรียนรู้ของเด็กพิการเรียน ร่วม ด้านสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ คือ การจัดสื่อการเรียนการสอนเด็กพิการให้ เพียงพอกับความต้องการของครูผู้สอน การนำสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่ในโรงเรียนมาใช้สอนเด็ก พิการ และการพัฒนาครูที่สอนเด็กพิการให้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างถูกวิธี ด้านการวัดและประเมินผล คือ การวัดผลเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ การจัดให้มีเอกสารการวัดผล และประเมินผลเด็กพิการ ให้ครูผู้สอนได้ศึกษา และปรับเกณฑ์การวัดและประเมินผลให้เหมาะสม กับเด็กพิการ ด้านบุคลากร คือ จำนวนบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กพิการ ในโรงเรียนอย่างเพียงพอ การพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ในด้านการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิการเรียนร่วมกับใน โรงเรียนและการเตรียมความพร้อมให้บุคลากรที่จัดการเรียนการสอนให้เด็กพิการเรียนร่วมกับเด็ก ปกติ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม คือ การจัดและปรับสภาพอาคารให้เหมาะสมกับสภาพ ของเด็กพิการที่เรียนร่วมใน โรงเรียน การจัดให้มีห้องเรียนพิเศษเฉพาะ สำหรับเด็กพิการใน โรงเรียน และการจัดบริเวณและสภาพแวดล้อมให้พร้อม และเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน

ของเด็กพิการเรียนร่วม เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิการแต่ละประเภท ที่เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า โรงเรียนที่มีเด็กพิการทางมองเห็น ทางการได้ยิน ทางสติปัญญา ทางร่างกาย ทางการพูดและภาษา และพิการซ้ำซ้อนเรียนร่วม ซึ่งมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับปานกลางในทุกด้าน

วีระพงษ์ เทียมวงษ์ (2547 : บทคัดย่อ) ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาพิเศษ รูปแบบการเรียนร่วม ตามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการจัดการศึกษาพิเศษ รูปแบบการเรียนร่วม ตามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีปัญหามาก คือ ด้านประสานงาน ด้านที่มีปัญหาระดับปานกลาง คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการบริหาร

1. แนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาพิเศษ รูปแบบการเรียนร่วม ตามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ มีดังนี้

1.1 ด้านการบริหาร ผู้บริหารทุกคนควรได้รับการฝึกอบรมด้านหลักสูตรการจัดการศึกษาพิเศษ ควรจัดสวัสดิการให้กับบุคลากร ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านการจัดการศึกษาพิเศษ

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรจัดทำแผนการสอนพร้อมคู่มือสำหรับใช้สอน จัดเตรียมความพร้อมและฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กทุกคน สนับสนุนให้ครูใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาการเรียนรู้

1.3 ด้านสภาพแวดล้อม จัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ให้สอดคล้องกับการบริการเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ปรับปรุงอาคารเรียนและอาคารประกอบ ไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียน และจัดห้องเสริมวิชาการก่อนจัดการเรียนร่วม

1.4 ด้านการประสานงาน ประสานงานให้มีโครงการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการศึกษาพิเศษแก่ผู้ปกครอง ชุมชน ติดต่อประสานงานการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ด้านการศึกษาพิเศษ รูปแบบเรียนร่วม และให้องค์กรทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด